

KULTÚRA

ROČNÍK XVI. – č. 15

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

25. SEPTEMBRA 2013

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Počas pontifikátu Benedikta XVI. sa prvýkrát v dejinách stalo, že úradujúci pápež predstavil teologickú štúdiu o Ježišovi Nazaretskom. Na túto skutočnosť upozornil Peter Seewald v knihe „Svetlo sveta“ (Don Bosco, Bratislava 2011).

Príbeh Ježiša Nazaretského som poznal aj nepoznal. Poznal som vari každú jeho vetu. Poznal som ho preto, lebo som Nový zákon znova a znova čítal. Nespočetnekrát som počul rozprávať časti tohto príbehu. Poznal som detaily. Veľký súvis tohto príbehu mi však unikal. Ostával skrytý v hromade písmen a nesúvislých slov. Z tohto celostného pohľadu bola kniha o Ježišovi Nazaretskom úplne nová.

Som si takmer istý, že moja skúsenosť nie je ničím výnimočná. Skôr naopak. Veľmi dobre zapadá do určitej, v našich kresťanských kruhoch prevládajúcej, intelektuálnej klímy a s ňou spätých mentalít. Je to mentalita, ktorá si veľmi pozorne všima prach detailov, pričom celok necháva mimo svojho zorného poľa. Zo zmysluplného celku vytrháva jednotlivé slová a vety,

Alfa a Omega

ktoré potom skladá do podivuhodných konštrukcií. Kniha Benedikta XVI. je výrazným prelomom do tejto intelektuálnej klímy a mentalít. Čitateľovi predkladá koherentný, súvislý príbeh Ježiša Nazaretského, ktorý je začlenený do širokého, otvoreného kontextu. Je to príbeh, o kto-

JÁN URBÁNEK

rom treba čítať v kontexte celého literárneho diela Benedikta XVI. Jedným z kľúčových pojmov, ktoré zabezpečujú celistvosť veľkého príbehu Ježiša Nazaretského je pojem času, pojem, ktorý má vždy tak blízko k pojmu bytia, existencie. Príbeh Ježiša Nazaretského sa odohráva v posvätnom, sakrálnom čase. V čase tak odlišnom od času všedného dňa, času profánneho.

PROFÁNNY ČAS

Čas má veľa rôznych tvárí. Jednou z nich je tvár našej každodennosti, ktorá sa odráža v našom jazyku, v spôsobe, ako o čase zvykneme vraviť. Lineárne zoradené slová dnes, včera, predvčerom vyjadrujú neohraničenú minulosť. Je to minulosť nezvratná, pretože tieto slová nemožno zoradiť inak, opačne. Iná trojica tiež lineárne zoradených slov dnes, zajtra, pozajtra vyjadruje budúcnosť. Je opačne orientovaná ako minulosť, ale je rovnako nezvratná. Takto nielen ponímaná, ale aj prežívaná minulosť a budúcnosť akoby sa dívali do nekonečnej diaľky opačným smerom. Akoby bežali preč od seba, každá do svojho prázdneho nekonečna. Jediným styčným bodom, jediným spojivom opačne orientovaných a rozbehnutých časov je prítomnosť vyjadrená takmer bezrozmerným slovom „dnes“. Toto takmer bezrozmerné „dnes“ je v kontexte profánneho času synonymom súčasnosti. Iba tento takmer bezrozmerný fragment profánneho času je súčasný s nami, s našou existenciou, bytím.

(Pokračovanie na 5. strane)

Snímka: Teodor Krížka

Ked' sa zrútili newyorské Dvojičky, vlastne trojičky, lebo zrútila sa aj tretia budova, hoci nebola zasiahnutá lietadlami, nevdojak zo mňa vyhrklo: novodobý Reichstag! Nemýlil som sa. Od tých čias už ľahlo popolom mnoho krajín.

Nechám bokom otázku, či sa vývoz demokracie nepodobá na vývoz boľševizmu. Proletári všetkých krajín sa spájali, aby ovládli svet a nanútili mu takzvaný pokrok - teda tyranu robotníckej triedy. Samozrejme, robotnícka trieda nikdy nevládla, iba slúžila elitám.

Tyrania boľševizmu a rodiaca sa tyrania liberalizmu, na ktorú sa zvrhla demokracia

Bože, záchráň Sýriu

TEODOR KRIŽKA

po zániku komunistického bloku, sú samozrejme v mnohom odlišné. Ukazuje sa však, že majú spoločného nepriateľa: Krista. Nenávidia ho tak, že by sa v boji proti nemu neváhali azda aj spojiť. Naostatok, nie je už nijakým tajomstvom, kto financoval Lenina a Trockého, a mlčal o zverstvách, ktoré napáchali v pravoslávnom Rusku.

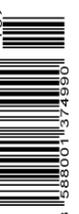
Dnes potomkovia donorov boľševických revolúcií, ktoré zachvátili i Európu a mali tendenciu prelievať sa aj za oceán, našli nových nepriateľov na Blízkom a Strednom východe. Platia profesionálnych rebelov, pozbieraných hádam zo všetkých kútov sveta, aby vraždili a vraždili - koho asi? No predsa kresťanov, a to kresťanov - potomkov súčasníkov Ježiša Krista.

Myslím si, že po dvadsiatich dvoch rokoch defenzívy Rusko už nemá kam cúvať. „Nevládalo“ sa zastat Juhoslávie a od bombardovania Srbska už iba ustupovalo, až kým hlasy zvnútra krajiny toto ustupovanie nenazvali vlastizradou. Sýria sa preto musela stať kameňom, na ktorom sa vyštrbila americká kosa, a to z objektívnych i subjektívnych príčin. Ak by totiž Putin razantne nezasiahol, je viac ako pravdepodobné, že by doma čelil masívnemu odporu vlastencov, ktorí dobre chápu, že všetky tieto tzv. lokálne vojny sú iba prípravou na vojnu s Ruskom.

Netrúfam si teda povedať, nakoľko prezident Ruska konal a koná z vlastného presvedčenia, a nakoľko pod tlakom okolností. Dôležité však je, že sa vzoprel, a nielen v prípade útoku na Sýriu, ale aj v prípade inom, keď sa namiesto rakiet vystreľujú tzv. gaypridy. Po prvý raz tak ruský verejný činiteľ zažil sympatie tej časti sveta, ktorá rozumie aktuálnym procesom a vie, že homoloby je iba diaľkovo riadený buldozér, ktorý pomáha asanovať kresťanskú Tradíciu.

Prežívame časy nie nepodobné na nástup najkrvavejšieho režimu v dejinách...

www.kultura-fb.sk

8

Platon o demokracii

Ako teda žijú títo ľudia? A aké vlastnosti má táto ústava? Lebo zrejme sa človek jej zodpovedajúci ukáže ako demokratický.

Prvé teda je, že sú slobodní, že štát je plný slobody a voľnosti slova a že každý v ňom môže robiť čo chce.

Kde je však taká voľnosť, tam si zrejme každý zariadi život podľa svojho. V takomto štáte sa, myslím, vyskytuje najväčšia rozmanitosť medzi ľuďmi. Takmer sa zdá, že je to najkrajšia zo všetkých ústav; ako pestré rúcho hýriace farbami, tak sa aj ona javí najkrajšou v pestrosti svojich mravov. A azda ju mnohí vyhlásia za najkrajšiu, ako deti a ženy, keď vidia niečo pestré.

V tom štáte ťa nič nenúti zastávať úrad, aj keby si mal na to schopnosť, ani ťa nikto nenúti poslúchať, keď nechceš, ani nemusíš ísť do vojny, keď sa vojna vedie, ani zachovávať mier, keď ho ostatní zachovávajú, ak netúžiš po mieri a hoci ti nejaký zákon nedovolí zastávať úrad alebo byť sudcom, predsa môžeš zastávať úrad a byť sudcom, ak sa ti to zapáči - nie je to na ten čas božský a rozkošný život?

A či nie je skvelá oná zhovievavosť, s akou sa postupuje proti niektorým odsúdencom? Alebo si ešte nikdy nevidel, že v štáte s takouto ústavou muži odsúdení na smrť alebo do vyhnanstva predsa zostávajú doma a pokojne pohybujú medzi ostatnými, vykračujúc si ako hrdinovia, akoby sa o nich nikto nestaral, ani si ich nevšímal?

A tá zhovievavosť tejto ústavy, jej povznesenosť nad všetko malicherné a pohrdanie základnou zásadou, ktorej sme pripisovali taký význam pri zakladaní štátu: keď totiž niekto nemá mimoriadne schopnosti, nikdy sa nestane dobrým mužom, ak jeho hry neprenikla už v detstve krásna a predmetom

jeho činnosti nebolo všetko krásne - s akou povznesenosťou to všetko táto ústava odkopne a vôbec sa nestará, čím sa zaoberal predtým ten, kto sa teraz venuje politickej činnosti, ale hneď si ho ctí, len keď tvrdí, že má dobré úmysly s ľuďom.

Toto by boli teda vlastnosti demokracie a ešte ďalšie týmto príbuzné; ako sa zdá, je to ústava príjemná, bez vlády a pestrá, udeľujúca akúsi rovnosť rovným takisto ako nerovným.

Pozoruj teda, kto je ten jednotlivec, ktorý jej zodpovedá. Prebieha to asi takto: onen skúpy oligarchický muž by mal syna, ktorý by bol, predpokladám, vychovaný pod otcovým vplyvom v jeho zásadách.

Keď mladý človek vychovaný spôsobom, ako sme opísali, bez pravého vzdelania a v skupáňstve, okúsi med trúdov a stretne sa s divými a nebezpečnými zvermi, ktoré mu vedú poskytnúť pestré a rozmanité rozkoše, tak si môžeš byť istý, že sa uňho začína meniť oligarchické zmýšľanie na demokratické. A ako v štáte nastal prevrat, keď jednej strane prišla pomoc zvonku, rovnako zmýšľajúca k rovnako zmýšľajúcej, tak nastáva prevrat aj v mladom človeku, keď jednému druhu jeho žiadostí prichádza na pomoc zvonku príbuzný a podobný druh.

A napokon dobyjú hrad v mladíckej duši; zistia totiž, že nie je obsadený náukami, usľachtilými činnosťami a pravdivými myšlienkami, ktoré sú najlepšími ochrancami a strážcami mysle bohumilých mužov. Namiesto nich sa nahrnú do hradu takého človeka nepravdivé a vystatovačné myšlienky a názory a zaujmú tam miesto.

A keď príde od príbuzných nejaká pomoc skúpej (oligarchickej) časti jeho duše, zavrú tie pyšné myšlienky brány kráľovskej pevnosti v ňom a nepustia dnu posily, ani neprijmú rady

jednotlivých starších mužov, ktorí k nim prichádzajú ako poslovia; sami víťazia v boji a vyhávajú hanblivosť, ktorú nazývajú naivnosťou, ako vyhnanca bez cti, šliapu po striedmosti, ktorú nazývajú nemožnosťou, odháňajú ju preč, skromnosť a hospodárnosť, zobrazujú ich ako nevzdelenosť, hlúposť, vyhostujú za hranice mnohými a neúčinnými žiadosťami. Keď potom dušu človeka, ktorého sa zmocnili a zasnútili do veľkých mystérií nového života, zbavili a očistili od všetkých týchto vlastností, privádzajú do nej vo veľkom sprievode a v žiari spúňosť, svojvoľnosť, nestriednosť a nehanebnosť, všetky ovenčené, spievajú im pritom chválospevy a dávajú krásne mená, spúňnosť nazývajú dobrou výchovou, svojvoľnosť slobodou, nestriednosť povznesenosťou a nehanebnosť mužnosťou.

A rozumnú reč pravdy neprijme a nepustí do svojej pevnosti toho, kto by mu chcel dokázať, že jedny pôžitky pochádzajú z krásnych a dobrých žiadostí, kým druhé zo zlých a že o jedny sa musíme usilovať a vážiť si ich, druhé však musíme krotiť a potláčať; takéto reči odmieta tvrdiac, že všetky pôžitky sú rovnaké a rovnako si ich musíme vážiť.

Tak teda žije deň za dňom a oddá sa každému pôžitku, ktorý sa mu naskytne; raz sa opája vínom a hrou na flaute, potom pije iba vodu a skromne sa stravuje, inokedy zasa cvičí, niekedy však leňoší a o nič sa nestará, inokedy sa zasa tvári, akoby sa zaoberal filozofiou; často vystupuje v politickom živote, vyskakuje zo svojho miesta, reční a robí, čo mu práve zide na um. A keď ho občas pochyť vojenská ctižiadosť, vrhne sa na túto oblasť, potom zase závidí peňažníkom a venuje sa tomuto odboru. A tak nevládne v jeho živote nijaký poriadok ani nútená disciplína, on však takýto život nazýva príjemným, slobodným a šťastným a užíva ho až do konca.

Preložil Július Špaňár (krátené)
Prevzaté z knihy Platon - Dialógy,
Tatran, Bratislava 1990

VELKÉ SRDCE

Jen málokterý básnik je tak stručný, průzračný a hluboký a pritom lidsky skromný, jako byl on. Kdyby nic jiného nenapsal než Čas Herodes, vstoupil trvale do dějin slovenské, ba i evropské poezie. Když po roce 1989 vystoupil nesměle na veřejnost, dobral se - ač sám nehlásitý - rychle sluchu a našel své věrné čtenáře, kteří ocenili moudrost a výstižnost jeho slova i obrazu, originalitu jeho výrazu, výmluvnost verše, pregnantnost sdělení o stavu světa a lidské duše. Byl vnořen do člověka, odtajňoval jeho spojení s Bohem a vynášel na světlo vzácné objevy jako krystaly, také tak čisté. Dokátal mnoho říct několika slovy, nápodvědí, náznakem. A nadto měl ještě jeden dar - smysl pro humor, vážné až tragické stránky lidské existence dokázal vyvážit úsměvem, radostností. Kdo ho měl čest poznat zblízka, toho dokázal svým nenápadným způsobem vždy rozesmát. Uměl tišit bolest. Byl to přítel, obětavý do krajnosti. Neměl nikdy nadbytek světských statků a přesto (se) rozdával. Jeho vidění bylo laskavé a bylo výtvarné. Přesahovalo rámeček poezie, vcházelo do výtvarného umění. Přes jeho vinici pod Devínem, již obětoval tolik sil, se přenášelo do oblasti fotografie a sporadicky i grafiky. Knížечku Jesenné paberky z roku 2010 zakončil verši:

Tak sedím za stolom.

Na rozhréšenie čakám.

Dni ľahli popolom.

Za ohník však vďaka.

Za ohník však vďaka.

Básnik a fotograf Ján Motulko zesnul v Pánu 7. září 2013. Na věčnost odešel Mistr. Bylo mu 93 let.

MARTIN KUČERA,

prekladateľ Motulkovej básnickej skladby
Čas Herodes do češtiny

TEODOR KRIŽKA

PÚTNIK

Jánovi Motulkovi na cestu

Diaľka sa míňa. Zarovno však s cestou
ubúda sily. Ako priadze z kľbka.
Pod mostom vstáva, vždy tak pred pol šiestou,
bezdomovec. S ním vstáva jeho trúbka.

Nevie hrať. Len si ústa nasliní a k perám
prikladá starý náustok a fúka.
Tú jeho hudbu po taktach si zbieram
podobne ako potok, les a lúka.

Nezaznie tón, no nad obzorom svitne
slnko. Akoby z trúbky vyfúknuté.
A z vajička, čo volalo sa prítmie,
liahne sa vták a berie na perute

prach poľnej cesty, čo mi odňal sily.
Ten rodný prach, tie rozomleté kosti
neznámych blížnych, ktorí tiež tak pili
únavu z putovania do sýtosti.

Na konci cesty, kde sa iba začne
skutočná púť, už večne trvajúca,
ustaté slnko ovlaží si v mračne
sluchy, a pútnik nájde pokoj srdca.

A rybníky si prelievajú vodu
vždy z dlane do dlane, to zrkadlenie Boha.
A trstie, opak čiarového kódu,
podčiarkne zem, kam stúpi jeho noha.

S radosťou oznamujeme čitateľom Kultúry, že po mnohých krivdách totalitných režimov a ignorantstve, ktoré je vlastne nášmu spoločenskému a kultúrnemu prostrediu po páde komunizmu, bol Mons. Jozef Tóth, autor monumentálneho básnického a prozaického diela, prijatý za člena Spolku slovenských spisovateľov. Zároveň s členskou legitimáciou mu predseda Spolku slovenských spisovateľov Miroslav Bielik odovzdal aj Čestné uznanie za prínos pri obrane mravných a duchovných hodnôt.

Vážený pán prezident,
v mene miliónov Američanov a Kanadčanov, ktorí sa znepokojujú nad zdanlivo nezastaviteľným šírením homosexuality v našich krajinách i v medzinárodnom spoločenstve, by som chcel s úctou vyjadriť svoju úprimnú vďačnosť, že Váš národ zaujal pevné a jednoznačné stanovisko proti tejto pohrome tým, že zakázal v Rusku homosexuálnu propagandu. Dali ste príklad mravného vodcovstva, ktorý zahanbil vlády západoeurópskych štátov a Severnej Ameriky. Oslovili ste ľudí na celom svete. Litva, Moldavsko, Maďarsko a Ukrajina už začali nasledovať Váš rozhodný príklad. V medzinárodnom hnutí pre rodinu ste vyvolali skutočnú nádej, že túto deštruktívnu a ponižujúcu sexuálnu agendu možno konečne zastaviť.

Z pozície dlhoročného lídra hnutia pre rodinu, ktorý navštívil Vašu krajinu v rokoch 2006 a 2007 a ktorý presadzuje tú istú politiku, akú ste uzákonomili, Vás chcem upozorniť: nemyslite si, že ste tento problém vyriešili prijatím zákona. Zápas za ochranu Vašej spoločnosti pred homosexualizáciou sa práve začína a možno budete prekvapení, keď v nasledujúcich mesiacoch a rokoch zbadáte, ako mnohí svetoví lídri agresívne pracujú na tom, aby Vás zastrešili a prinútili kapitulovať pred požiadavkami homosexuálov.

Len málokto z politických prúdov v histórii ľudstva preukázali hŕbevnosť a odhodlanie ako homosexuálne hnutie. Jeho aktivisti sú poháňaní takou nezmieriteľnou bojovnosťou a zanietením presadiť svoje sebecké záujmy, že sa dá porovnať len s najfanatickejšími náboženskými kultmi. Aspoň náznak toho, aký duch sa skrýva za týmito hnutiami, nám podáva kniha Genézis 19:4-11.

Za päťdesiat rokov získala táto marginálna skupina predstavujúca iba 2% ľudstva len silou vôle a zastrašovaním väčší politický vplyv v le-gislatíve a súdnych veciach v západných krajinách, než Katolícka cirkev. Sexuálne správanie, ktoré určuje týchto ľudí i toto hnutie, bolo skoro všade zákonom zakázané v čase, keď obe naše

SCOTT LIVELY

Otvorený list prezidentovi Vladimírovi Putinovi

krajiny čelili hrozbe nacizmu. No sotva prešlo polstoročie a homosexuálni lídri a ich zástupcovia sedia vo väčšine vplyvných miest na západe a ich moc narastá aj smerom na východ a v rozvojových krajinách.

Aby bola Vaša spoločnosť pripravená rozoznať a odporovať snahám militantného hnutia gayov, je dôležité pochopiť, že ich propagandistická politika sa vždy zakladá na tvrdení, že každý nesúhlas s homosexualitou vedie nevyhnutne k nenávisti, násiliu či dokonca zabíjaniu homosexuálov. Všetky obdobné stanoviská v Spojených štátoch a v Európe sa opierajú o túto síce nevysslovenú a nespornú, no predsa fiktívnu premisu. Homosexuálne hnutie sa teda neusiluje o tolerovanie či súhlas spoločnosti, ale o politickú moc a kontrolu. Chcú moc, aby mohli potlačiť akýkoľvek nesúhlas s homosexualitou v spoločnosti a aby prinútili každého občana (a zvlášť mládež) prijať názor, že homosexualita je prirodzená a dobrá.

Žiadajú si svoje miesto pod slnkom, no len čo ho dostanú, zahodia všetky spoločenské ideály, prostredníctvom ktorých si ho vydobyli, všetku toleranciu, slobodu prejavu či rešpektovanie kultúrnej odlišnosti... Namiesto toho nastolia novú protikladnú a zvrätanú morálku a svetonázor, ktorý každý nesúhlas považuje za prejav údajného fanatizmu. Tento fenomén som nazval „homo-fašizmus“ a definoval ho ako formu extrémne ľavicového, regresívneho radikalizmu, ktorý chce zaviesť nekompromisnú autoritatívnu kontrolu akejkoľvek verejnej diskusie a vládnú politiku v otázke sexuálnych noriem. „Homo-fa-

šizmus“ sa snaží voči zarytým odporcom aplikovať trestné opatrenia, ktorými by potrestali alebo umlčali každého, kto nesúhlasí s homosexualitou či s príslušným sexuálnym správaním (to by rýchlo viedlo k sexuálnej indoktrinácii a zneužitiu detí, hoci to strojcovia reformy popierajú).

V nasledujúcich mesiacoch a rokoch bude Rusko a jeho obyvatelia stále väčšími s veľkou emocionálnou a urážlivým zveličením zobrazované ako krajina bigotne nenávidiacich ľudí, zameraných na vyvraždenie homosexuálov. A naozaj - táto propagandistická kampaň sa už začala. Na internete sa objavili videá, kde ruskí neonacisti bijú homosexuálov s falošným posolstvom, že je to zámer Vašej politiky. Rovnaký postup a rovnaká propagandistická mašinéria bola použitá proti Ugande roku 2009, keď táto krajina predložila (ale nikdy neprijala) protihomosexuálny návrh zákona (AHB). Súhlasím, že tento zákon bol príliš prísny, ale ugandská vláda nechcela nikdy vyhladiť homosexuálov, ako to naďalej tvrdia homo-aktivisti a ich mediálni spojenci.

V skutočnosti sa práve táto rétorika „gayov“, ktorá priravnáva nesúhlas s homosexualitou k nacistickej genocíde, pokúša zakryť nevábne pôsobiaci korene moderného homosexualizmu siahajúce do nacistického Nemecka. Nemecký fašizmus bol utváraný mužmi - homosexuálmi orientovanými na mužský model homosexuality, čím reagovali na zženštilý model homosexuality, čo hlásal, že všetci gayovia sú len ženy uväznené v mužských telách. Začiatkom 60-tych rokov 19. storočia „feminy“ nasledujúce priekopníka práv gayov, Karla Heinricha Ulrichsa, založili v Ne-

mecku silné sociálne a politické hnutie zamerané na zrušenie zákonov proti sodomii.

Pohoršení tým, že mužská homosexualita sa stále považovala za zženštilosť, vytvorili maskulínne orientovaní „drsní chlapi“ svoje vlastné hnutie založené na filozofii mužského vojenského kultu zobrazeného v starovekej Sparte. To boli prví nemeckí fašisti a z ich radov vzišli najprv „rebeli“ z Prvej svetovej vojny v hnedých košeliach a neskôr nacistická strana. Toto tvrdenie dôkladne dokumentujem v knihe Ružová svastika: homosexualita v nacistickej strane z roku 1995, ktorú som napísal spolu s vedcom Kevinom E. Abramsom.

K tomuto sprievodnému listu prikladám aj výtlačok Ružovej svastiky (štvrté vydanie) v angličtine s podpismi oboch autorov. Čoskoro dokončíme aj dlho pripravované vydanie knihy v ruštine a týmto sa zaväzujeme, že ruské vydanie Ružovej svastiky venujeme aj Vašej vláde a národu. Bude nám ct'ou poslať prvý výtlačok knihy v ruštine práve Vám.

Ešte raz Vám, vážený pán prezident, ďakujem, že bránite tradičnú rodinu, ktorá je základným kameňom celej ľudskej civilizácie. Možno práve na základe Vášho príkladu spoločenstvo dobrých ľudí v našich krajinách prerastie do nejakého druhu spolupráce s Vašími ľuďmi a zachráni budúcnosť ľudstva pred fašistickým Leviatanom - ako sme to už urobili v Druhej svetovej vojne.

30. august 2013

POZNÁMKA:

Scott Lively (1957) je americký pastor, autor kníh, právnik a občiansky aktivista, známy svojou opozíciou voči právam LGBT. Je prezident konzervatívnej kresťanskej organizácie Abiding Truth Ministries a bývalý riaditeľ pobočky Americkej asociácie pre rodiny v Kalifornii. Od roku 2007 vyzýva na kriminalizovanie verejného presadzovania homosexuality.

Z angličtiny preložila
Katarína Džunková

Roku 2002 vyšla kniha známeho teológa H. Künga *The Catholic Church: A Short History* (London 2002). Už v nasledujúcom roku vychádza na Slovensku jej preklad *Katolícka cirkev - stručné dejiny* (Vydavateľstvo Slovart, Bratislava 2003, 256 strán, z angličtiny preložil Oto Havrila). Prekladu sa hneď dostalo neobyčajne veľkej pozornosti v populárnej tlači. Hneď sa o nej zoširoka rozpisali aj denníky *SME* a *Pravda*, ktoré ináč nie sú známe svojou náklonnosťou k Cirkvi.

A hľa, po desiatich rokoch sa história opakuje: preklad vychádza v takmer nezmenenej podobe v druhom vydaní (má nový prebal!), tentokrát však u iného vydavateľa (vydavateľstvo Premedia, Bratislava 2013). Opäť sa o nej pohotovo referuje v kultúrnej rubrike Pravdy (3. aug. 2013) a obšírnu recenziu (z pera Jozefa Kuricu) uverejňuje denník *SME* (v nedeľňajšom vydaní z 8. septembra 2013 a odvtedy ju opakuje denne v blogovej rubrike *Výbrali sme*). Obaja recenzenti knihu vysoko hodnotia a nenachádzajú v nej nijaké nedostatky alebo faktuálne omyly. Nebudem však kritizovať recenzentov, hoci všeličo by sa dalo povedať o kvalite a odbornosti ich posudku, ktorý neprezrádza ani hlbokú znalosť histórie, ani kritickú objektivitu, aká sa pri vyhodnocovaní literárneho diela vyžaduje. Mám iba niekoľko pripomienok na adresu autora a prekladateľa.

Hneď v úvode sa autor, Hans Küng, predstavuje ako človek, ktorý skúsil, „aký nemilosrdný vie byť rímsky systém“ a pokračuje: „Píšem ako človek stojaci na strane tých, ktorí sa stali obeťami, alebo ktorí už počas svojho života považovali niektoré praktiky Cirkvi za nekresťanské a kritizovali ich“.

Ide mu o také „praktiky“ ako „intelektuálny útlak a inkvizícia, pálenie bosoriek, prenasledovanie židov a diskriminácia žien.“ Katolíckych čitateľov knihy varuje, že „budú niekedy šokovaní, do akej miery udalosti ovplyvňovali ľudí a do akej miery sú mnohé inštitúcie a konštitúcie - a najmä

FRANTIŠEK VNUK

Kontroverzné dejiny

ústredná inštitúcia pápežstva - ľudským výtvorom“, ... že cirkev ako inštitúcia „očividne stále zlyháva.“

O Cirkvi, ku ktorej sa naďalej sebavedome hlási, píše: „V našom demokratickom veku sotva nájdeme inú veľkú inštitúciu, ktorá by sa takým opovrhnutím hodným spôsobom vyrovnávala s krízou a s odlišnými názormi vo svojich vlastných radoch a ktorá by tak diskriminovala ženy - zákazom antikoncepcie, zákazom sobášenia kňazov a zákazom kňazskej vysviacky žien. Nijaká iná inštitúcia tak nepolarizuje spoločnosť a politiku na celom svete nekompromisnými postojmi v otázkach potratu, homosexuality a eutanázie, postojmi, nad ktorými sa vždy vznáša svätôžiari neomylnosti, akoby boli prejavom vôle samotného Boha. Nie je vzhľadom na očividnú neschopnosť katolíckej cirkvi korigovať a reformovať samu seba logické, že na začiatku tretieho kresťanského tisícročia sa viac-menej zhovievavá ľahostajnosť, ktorú verejnosť prejavovala voči cirkvi pred takými päťdesiatimi rokmi, zmenila na priam nenávisť nepriateľstvo?“

Katolícka hierarchia sa mu javí ako „orgán zložený z funkcionárov, na ktorých ustavične dozerá Rím, ktorí sú servilní voči svojim nadriadeným a arogantní voči podriadeným. Uzavretý dogmatický systém náuky sa skladá z dávno zastaranej a nebiblickej scholastickej teológie.“

Toľko v úvode. Na ostatných stránkach knihy sa autor usiluje príkladmi doložiť svoje subjektívne názory. Niet vždy sa mu to podarilo.

ZALOŽENIE CIRKVI A SV. PETER

Hneď v prvej kapitole (s príznačným nadpisom „Založená Ježišom?“) vyslovuje názor, že v evanjeliách „sa nehovorí o tom, že by Ježiš verejne a programovo žiadal vytvorenie spoločenstva vyvolených a založenie Cirkvi“. Odvážne tvrdí,

že „Ježiš za svojho života Cirkev nezaložil“. Pri čítaní týchto riadkov sa každý veriaci kresťan inštinktívne ohradí slovami evanjelia podľa sv. Matúša, kde jednoznačne stojí, že Ježiš povedal Petrovi: Ty si Peter (Skala) a na tejto skale postavím svoju Cirkev (Mt 16, 18). Autor však odmieta autoritu týchto slov a tvrdí: „To nie sú slová jestvujúceho Ježiša, ale slová, ktoré vložilo Ježišovi do úst po Veľkej noci palestínske spoločenstvo, alebo neskôr Matúšovo spoločenstvo.“

Nuž, to je argument, ktorý uspokojí len málo ľudí a presvedčí ešte menej. Z toho jednoduchého dôvodu, že evanjeliový text o založení Cirkvi Ježišom je dokázateľnou skutočnosťou, zatiaľ čo hypotéza, že tieto slová vložil do Ježišových úst niekto iný, nie je vôbec dokázaná. Ale to je už charakteristickou črtou zaujatých ľudí, že vyhlasujú za pochybný alebo za nejestvujúci každý fakt, ktorý protirečí ich teórii.

Spodobnou odvahou autor píše: „Nikde v Novom zákone sa však nedečítame o tom, že by bol Peter v Ríme.“ To je ďalšie odvážne a nedoložené tvrdenie. Kresťania od začiatku verili a veria doteraz, že Peter v Ríme žil, tam podstúpil mučenícku smrť a tam bol aj pochovaný. Moderná archeológia s veľkou pravdepodobnosťou odhalila jeho hrob. Okrem toho je tu Prvý list sv. Petra, ktorý bol napísaný v Ríme, ako to vyplýva zo záverečných slov: „Pozdravuje vás Cirkev, vyvolená ako vy, ktorá je v Babylone (krycie meno pre Rím - FV), aj môj syn Marek“ (1 Pt 5, 13). Niet vážnych argumentov, ktoré by spochybňovali, že Prvý list napísal Peter so svojim spolupracovníkom Sylvánom. Posielal ho z Ríma a teda v Ríme musel aj byť. Autenticitu Prvého Petrovho listu potvrdzujú svedectvá autorov z I. a II. storočia (Justín, Irenej, Klement Alexandrijský i Klement Rímsky, Polykarp, spisy Didaché, Hermesov pastier a iní hodno-

verní svedkovia), pochybnosti vyslovili iba nedávno niektorí nemeckí protestantskí a racionalistickí autori (Baur, von Soden, Hamach, Hilgenfeld). Každý súdny človek bude viac veriť autentickým svedectvám, než neskorším dohadom, hypotézam a špekuláciám.

PRIMÁT RÍMSKEHO BISKUPA

Prof. Küng vynaložil veľké úsilie, aby dokázal, že primát rímskeho biskupa je dielom pápežov 4. a 5. storočia (Július I., Siricius, Inocent I. a Bonifác I.). Tvrdí, že nároky, ktoré rímski biskupi uplatňovali „nemali n'aký biblický ani teologický základ.“ Najmä východ ich vraj nebral vážne a „za najvyššiu autoritu sa tam spolu s cisárom pokladal ekumenický koncil, ktorý mohol zvolať iba cisár.“

O primáte rímskeho biskupa sa už napísali stovky kníh. Problém je omnoho zložitejší, ako ho načrtáva prof. Küng. Faktom je, že primát rímskeho biskupa sa uznával od prvých rokov existencie Cirkvi, ako o tom svedčia cirkevní otcovia Ignác z Antiochie, Klement Rímsky a ďalší. Do r. 324 prakticky n'aké spory o primát neboli. Carihrad vtedy ešte nejstvoval a ostatné východné cirkvi pr'imali rímsky primát, keď nie explicitne, tak implicitne. V čase, keď Konštantín založil Carihrad (ktorý sa neskôr začal volať Druhý Rím, alebo Nový Rím), tamojší biskup bol podriadený metropolitovi v Heraklei až do r. 381. Až Prvý carihradský koncil (v roku 381) povýšil carihradské biskupstvo na patriarchát. Pretože Carihrad bol cisárskym sídlom, carihradský patriarcha mal v hierarchii piatich patriarchov (sidliacich v Ríme, Jeruzaleme, Alexandrii, Antiochii a Carihrade) druhé miesto hneď za Rímom. Ale pre carihradské vyššie duchovenstvo sa stalo vecou politiky a prestíže (keď to už

nechceme nazvať svetskou márnosťou) neuspokojí sa s druhým miestom, ale byť „prvým (alebo rovnakým prvým) medzi rovnými“. Na podporu svojich nárokov uvádzali aj také pochybné argumenty, že ich oblasť Trácia pr'ala kresťanstvo od apoštola Andreja, ktorý ustanovil aj prvého biskupa mesta Byzantion.

Na koncile v Chalcedone v r. 451, kde takmer všetci účastníci boli z východu, si dali odhlasovať kánon č. 28 a v roku 452 napísal cisárovi, že nemôže dovoliť, aby si niekto privlastňoval právomoc, aká mu nepatrí. Poukazoval, že biskupské sídlo v Carihrade nezaložili apoštoli, a tak sa carihradský biskup musí uspokojiť s tým, že: „s Tvojou pomocou a mojim schválením sa stal biskupom hlavného mesta Ríše.“ S týmto rozhodnutím neboli spokojní niektorí byzantskí biskupi, odmietali sa podriať rímskej autorite a tak v neskorších rokoch sa celá záležitosť stala predmetom dlhých sporov, ktoré netia ani jednu stránku.

Ale toto nie je miesto na podrobnú históriu a bude jednoduchšie prejsť z minulosti do prítomnosti. Dnes možno s vďačnosťou v srdci povedať, že „spor o primát rímskeho biskupa“ medzi Východom a Západom bol šťastlivo zakončený. V roku 2007 zasadala Spoločná medzinárodná komisia pre teologický dialóg medzi Rímskokatolíckou a Pravoslávnuou cirkvou. Dňa 13. októbra 2007 komisia vydala spoločné vyhlásenie (Eccelesiological and Canonical Consequences of the Sacramental Nature of the Church - tzv. Ravenna Document), v ktorom sa rímskemu biskupovi jednoznačne priznáva „protos among the patriarchs“, teda primát medzi patriarchami (Ravenna Document, čl. 41-43).

(Pokračovanie na 8. strane)

(Pokračovanie z 1. strany)

Aj celkom elementárna reflexia stačí na to, aby sme za statickou štruktúrou uvideli jej dynamiku, strhujúci prúd profánneho času. Naša takmer bezrozumná z budúcnosti prichádzajúca prítomnosť sa okamžite a nenávratne prepadá do bezodnej minulosti. Problém, s ktorým už zápasil sv. Augustín (Vyznania, Lúč, Bratislava 1997). Tento nezvratný proces má však svoj limit, pretože prebieha v asymetrickom silovom poli. Ak minulosť sa zdá bezodná, tak naša budúcnosť takou nie je. Má limit. Asymetria medzi zmenšujúcou sa budúcnosťou a rastúcou minulosťou, to je fenomén smrti, zjavný v každom okamihu nášho života (Max Scheller, Láska a poznání, Vyšehrad, Praha 1971).

Viktor Frankl akoby otáčal túto predstavu profánneho času o 180 stupňov, keď vraví „byť minulým je najistejšia forma bytia vôbec.“ (Vůle ke smyslu, Cesta, Brno 1994). Je to zaujímavý postoj od príslušníka národa, ktorý svoj nezlomný „elán vital“ čerpal z dávneho prísľubu ďalekej budúcnosti.

V knihe o živote Ježiša Nazaretského beží tento profánny čas, nestrácajúci nič zo svojej dramatickej až tragickej povahy. No súčasne hodiny Veľkého príbehu tu odbíjajú aj iný, sakrálny čas, jeho pretrvávajúce Veľké dnes, jeho inú formu bytia.

SAKRÁLNY ČAS

Explicitne o sakrálnom čase hovorí Benedikt XVI. ešte ako kardinál Jozef Ratzinger v knihe „Duch liturgie“ (Dobrá kniha, Trnava 2005). Idea sakrálného, posvätného času je v príbehu o Ježišovi Nazaretskom plne rozvinutá, tvorí akoby osnovu tohto rozprávania. O sakrálnom čase píše aj veľká postava fenomenológie náboženstva Mircea Eliade (Mýtus o večnom návratu, Oikoy-menih, Praha 1993, Posvätné a profánné, Česká křesťanská akademie, Praha, 1994, Dejiny náboženských predstáv a ideí I-III, Agora, Bratislava 1995). Jeho predstava sakrálného času má s predstavou Benedikta XVI. veľa styčných bodov. Základná intencia oboch veľkých autorov je podobná.

Čas, v ktorom Benedikt XVI. rozpráva príbeh Ježiša Nazaretského, je sakrálnym časom. Jeho štruktúra a podstata je zašifrovaná v slove „súčasnosť“, pravda, ak toto slovo správne čítame. Slovo „súčasnosť“ vraví o súčasnosti časov. O tom, že časy, čas minulý, čas prítomný a čas budúci, sú súčasné. O tom, ako sa tieto časy prelínajú, tvoriac jeden celok, jedno veľké Dnes. O tom, ako si budúcnosť a minulosť idú naproti, aby sa stretli v pretrvávajúcej prítomnosti trvalo situovanej medzi dvomi pólmi, medzi Alfou a Omegou.

Ježišove pôsobenie je presne datovateľná udalosť, ktorej súčasnosť so všetkými časmi je iná ako bezčasovosť mýtu, píše Benedikt XVI. Ďalej vraví, že rozprávanie o Ježišovi Nazaretskom, v ktorom sa prelínajú minulosť, prítomnosť a budúcnosť nemôže byť nikdy zavŕšené. Ježišov krst naväzuje na minulosť a anticipuje budúcnosť. V postavách apoštolov dochádza k prieniku minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Podobné je aj postavenie Žalmov. Rabín Neusner vedie pomyselný dialóg s Ježišom, s predstavou súčasnosti tisícročí. Liturgia Cirkvi je iba vtedy zmysluplná avýznamná pre náš život, keď sa v nej minulosť, prítomnosť a budúcnosť navzájom prenikajú a dotýkajú večnosti. Týchto pár myšlienok, to nie sú vety vytrhnuté z kontextu knihy. Naopak. Naznačujú červenú niť, či skôr hustú sieť súvislostí, ktorými sakrálny čas spája rozprávanie Benedikta XVI. do zmysluplného dejiného celku.

Francúzsky historik Henri-Irénée Marrou vyjadřil štruktúru sakrálného času obrazne. Prirovnal ju k triptychu (Teológia dejín, Dobrá kniha, Trnava 1997).

ČAKAJÚCE SLOVÁ

Sakrálny čas, jeho súčasnosť, jeho veľké Dnes sa spriada a tká v polarizovanom silovom poli dvoch opačne orientovaných, k sebe však nasmerovaných procesov. V privilegovaných, sviatočných chvíľach je dialektika tohto zdvojeného pohybu zvlášť výrazná.

Dynamika sakrálného času je daná napätím medzi „už“ a „ešte nie“. Takto ju vyjadřil evanjelický teológ Oscar Cullmann. Benedikt XVI. (J. Ratzinger) nadväzuje na túto myšlienku v knihe „Eschatologie, Smrt a večný život“ (Barrister-Principial, Brno 2004). Do širšieho teologického

kontextu ju uviedol Rosino Gibellini (Teologické smery 20. stololetí, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2011). Benedikt XVI. tú istú dynamiku sakrálného času vyjadřuje spojením „čakajúce slová“. Slovo je „už“ vyslovené, jeho zmysel naznačený, anticipovaný, no „ešte nie“ je naplnený, uskutočnený. Vyslovené slovo čaká v tomto „medzičase“ na svoje naplnenie. Keď sa vyslovené slovo uskutoční, keď sa stane telom, keď sa jeho naznačený zmysel zavŕši, až potom, v spätnom pohľade vyjde v plnom svetle najavo jeho dávno anticipovaný zmysel. Inak povedané, semeno je „už“ zasiate, žatva očakávaná, no „ešte nie“ je čas žatvy. Žatva môže byť ešte veľmi ďaleko. Keď však v očakávanej žatve prinesie semeno úrodu, vtedy sa v spätnom pohľade stane zjavným zmysel sejby. Celý čas medzi sebou a žatvou sa presvieti.

Príbeh Ježiša Nazaretského je plný čakajúcich slov. V celom Ježišovom príbehu Benedikt

Omegu. Tento čas je - môžeme si vari požičať termín od Teilharda de Chardin - božským prostredím. Je to proste „condition humain“. Výzva nás spojiť našu existenciu s jeho nepomijavou súčasnosťou, s jeho takým dynamickým trvaním. Je to celkom iná forma existencie ako jestvovať v ťažkom, až neľudskom prostredí profánneho času, kde minulosť a budúcnosť nemajú takmer nič spoločné.

VEČNÝ NÁVRAT

Sakrálny, posvätný čas skrýva v sebe neprehľadnuteľné napätie medzi „už“ a „ešte nie“. Ako stíšiť toto napätie, ktoré nemusí, ale môže vyústiť až do skraty? Čakajúce slová sa môžu, ale vôbec sa nemusia dočkať. Dokedy majú čakať na svoje naplnenie, uskutočnenie? Boh môže, ale nemusí vravieť. Môže, ale nemusí sa zjavovať. Čakajúce slová sa nemusia dočkať. Profánný čas ich potom vytrhne z prostredia posvätného času a

Alfa a Omega

XVI. veľmi často poukazuje na to, že určitá aktuálna udalosť nadväzuje na to, čo predpovedalo Písmo, že slová Písma čakali na túto udalosť, aby v nej ich dávno anticipovaný, ale zašifrovaný zmysel vyšiel zreteľne najavo. „Hľa, panna počne a porodí syna a dá mu meno Emanuel“. Je to prorokom (Iz.7,14) vyslovené čakajúce slovo, ktoré vo svojom historickom kontexte nenachádza nič, čo by mu odpovedalo. Na svoje naplnenie muselo čakať 773 rokov. Dočkalo sa ho až pri Ježišom narodení. V momente Zvestovania Mária nechápe anjelove slová, no uchováva si ich v pamäti. Význam týchto čakajúcich slov sa postupne odkrýva pri Ježišom narodení, v Simeonovom proroctve a potom krok po kroku až ku krížu a zmŕtvychvstaniu. Svätý Lukáš vraví: „Tento Ježiš, ktorý bol vzatý do neba, príde tak, ako ste ho videli do neba odchádzať“ (Sk.11). Je to čakajúce slovo, ktoré ešte stále čaká, ešte sa nedočkal uskutočnenia. Opäť to nie sú myšlienky vytrhnuté z kontextu knihy. Sú len pokusom v krátkosti naznačiť, ako čakajúce slová tvoria osnovu knihy Benedikta XVI.

V silovom poli sakrálného času, v medzičase medzi „už“ a „ešte nie“ prebiehajú súčasne dva opačne orientované procesy. Od počiatku k zavŕšeniu a odtiaľ naspäť. Od Alfou k Omegu a potom naspäť. Minulosť a budúcnosť nebežia od seba ako v profánnom čase. Ale naopak. Idú si v ústrety v pretrvávajúcom „teraz“. Anticipácia budúcnosti a retrospektíva, reinterpretácia minulosti. Cyklický pohyb, v ktorom pribúda svetla a bytia.

Benedikt XVI. sa neraz odvoláva na Teilharda de Chardin, na jeho veľkolepú víziu vyvíjajúceho sa kozmu. Teilhard de Chardin načrtáva víziu času, ktorý sa skladá z dvoch pretínajúcich sa kužeľov s opačne orientovanými vrcholmi. Znázorňujú dva protismerné procesy, proces diferenciácie a opačne orientovaný proces kozmického zjednocovania smerujúceho k bodu Omegu.

Sakrálny čas neplynie kdesi mimo nás. Skôr sme pozvaní - duch liturgie nám otvára dvere - vstúpiť do jeho silového poľa, do dialektiky pretrvávajúceho Dnes, situovaného medzi Alfou a

odveje ich do nenávratnej minulosti. Nedočkali sa, neuskutočnili sa, iba odzneli. Už nie sú.

Ani pri sebe nepadne každé semeno do úrodnej pôdy v ktorej donesie úrodu. Mnohé padnú na kraj cesty, medzi bodľače a tak podobne. Po tejto sejbe nenasleduje žatva, ale melanchólia tak znepekujúco zobrazená Albrechtom Durerom. Táto melanchólia je jednou z tvárí ľudskej existencie. Máme s ňou bohatú a trpkú skúsenosť. Patrí proste k mentalite „homo religiózus“ (termín požičaný od M. Eliadeho), ako jedna z jeho tvárí.

Mircea Eliade napísal knihu „Mýtus o večnom návrate“ (Oikoymenh, Praha 1993). „Večný návrat“ je syntetizujúcou ideou, ktorá prechádza naprieč jeho monumentálnym dielom. Na tomto mieste môžeme iba načrtnúť základné obrysy tohto pojmu, iba jeho základnú intenciu. Zašifrovaná je v prostom slove „znova“, v jeho ťažko prehľadnuteľnej dialektike. Slovo „nový“, ak ho chápeme v jeho plnom význame, označuje niečo, čo tu ešte nebolo, niečo neopakovateľné, čo nemá precedens. Jedinečná udalosť, ktorú možno opísať dokonavým slovesným vidom - stalo sa. Predpona „z“ však všetko mení. Slová „znova“ už neoznačujú jedinečnú udalosť, udalosť bez precedensu a bez následníkov. Ale naopak. Nové sa deje stále. Opakuje - ako vraví M. Eliade - prvotnú udalosť, „zakladajúci čin“, ktorý sa stal „za onoho času“. Čas sa týmto opakovaním regeneruje, jeho tvorivá sila sa nestráca. Je to nepretržité stávanie sa. Nové udalosti sa stále dejú. Vyjadriť to možno iba nedokonavým slovesným vidom - stáva sa. Večný návrat je synonymom sakrálného času, v ktorom sa všetko neustále regeneruje, sprítomňuje.

Večný návrat, to nie je lineárny čas. Nie je to ani čas prísne cyklický, hoci samotný termín túto predstavu môže vyvolávať. Je to návrat, ktorý sa deje na pozadí slova „znova“. Preto udalosť návratu je sprevádzaná kľúčovými slovami „reinterpretácia“, „revalorizácia“. Dávna udalosť je začlenená do nového kontextu, po novom vysvetľovaná, hodnotená. Je to proces cyklickej regenerácie času. Čas sa neprepadáva do bezodnej mi-

nulosti, ale sa neustále udržuje pri živote. Jeho „elán vital“ rastie pri každom návrate.

Benedikt XVI. sa na M. Eliadeho neodvoláva. No jeho koncepcia sakrálného času spočíva na dynamike večného návratu. Príbeh Ježiša Nazaretského je plný slov, ktoré vravia o večnom návrate, o tradícii stále staršej a stále živšej. Tento proces vrcholí v momente, keď sa umierajúci Ježiš na kríži modlí slová prastarého Žalmu.

Príbeh Ježiša Nazaretského prerozprávaný Benediktom XVI. je popretkávaný slovami, „novo“, „znova“, „reinterpretácia“, „revalorizácia“, „relektúra“ a podobne. Aj samotná kniha je vtiahnutá do tohto procesu. Je to kniha, ktorá sa nedá dočítať. Treba sa k nej znova a znova vracat. Nezvratný tok pribúdajúcich rokov čitateľa treba znova a znova začleňovať do sakrálného času Ježišovho príbehu.

Večný návrat má však určitú mieru variability. Zašifrovaná je v dialektike slova „znova“, ktorá pripúšťa rôznu mieru kontinuity, resp. diskontinuity medzi novou, mladšou udalosťou a staršou, predchádzajúcou udalosťou. Prechod medzi udalosťami môže byť plynulý, pozvoľný, no môže mať aj charakter blízky zlomu, hiátu. Jean Galot (Za koho ma pokladáte? Dobrá kniha, Trnava 1999) opisuje udalosť Premenenia ma pozadí židovského Sviatku zmierenia a Sviatku stánkov, ktoré sa odohrávali v rovnakom čase. Jean Galot zdôrazňuje miestami až radikálnu novosť udalosti Premenenia oproti duchu židovskej obradnosti. Naproti tomu Benedikt XVI. pri opise a interpretácii tých istých udalostí kladie dôraz na kontinuitu medzi udalosťou Premenenia a židovským obradom. Zdôraznenie kontinuity medzi Starým a Novým zákonom charakterizuje základný postoj Benedikta XVI. V príbehu Ježiša Nazaretského sa konštituuje sakrálny čas, ktorý bez prestania plynule plynie od jedného pólu k druhému, od Alfou k Omegu a naspäť.

Profánný čas má v sebe niečo zo železných fyzikálnych zákonov. Sme doň vtiahnutí. Nikto sa nás nepýta, či to chceme, alebo nie. Naša slobodná vôľa tu nehrá žiadnu úlohu. Fenomén smrti je zjavný v každom momente. Budúcnosti ubýva, minulosť nekontrolovane rastie na jej úkor. Sme pútnici. Sme pútnici do prázdna? Možno vystúpiť z tohto času, možno odbočiť z tejto púte? Nestojí posvätný čas práve na tomto rázcestí, ako možnosť odbočky? Sakrálny čas, to je predsa niečo celkom iné ako fenomén smrti, ako nezvratný profánný čas. Iný je nielen svojou polarizovanou štruktúrou a dialektickým napätím medzi Alfou a Omegou. Iný je aj inak. Nemusíme, ale (asi) môžeme vstúpiť do jeho dynamiky a trvania. Je výzvou i pozvaním. Slobodná vôľa má tu rozhodujúcu úlohu. Ale táto slobodne zvolená cesta nie je vôbec ľahká. Konfrontácia s profánnym časom, s jeho železnou zákonitosťou, je skutočne tvrdá. Tu naozaj ide o život, časný i večný. Pred nami sa otvára nekonečný horizont, nekonečné pole doslova zamíňované čakajúcimi slovami. Na toto pole už nevstúpime. Našu úvahu skončíme na jeho prahu. Iba si ešte pripomenieme M. Eliadeho, ktorý v závere svojej knihy (Pojednání o dějinách náboženství, Argo, Praha 2004) vraví neprehľadnuteľné veci. „Posvätnosť je predovšetkým skutočná. Preto má zmysel obmedzovať oblasť profánneho a napokon ju zrušiť“. Naznačil tým M. Eliade, že zmysel dejín sa asi uberá práve týmto smerom?

JÁN URBÁNEK

Snímka: Teodor Krížka

Francúzsky historik proti falšovaniu dejín Slovenska

Nestáva sa často, aby človek dostal renomovaný zahraničný časopis, v ktorom už na obálke sa poukazuje na dejiny Slovenska. Mne sa to prihodilo práve počas letných prázdnin, keď má človek dost času, aby si čosi zaujímavé hneď aj prečítal. Bude to mať čoskoro desiate výročie, ale nestráca to, žiaľ, na aktuálne. Lebo francúzsky autor nedávno vážne onemocnel. Preto mi poslal svoju jedinečnú zbierku vyše dvetisíc francúzskych dokumentov, týkajúcich sa života a činnosti Milana Rastislava Štefánika, ktoré vyhľadával a usporiadal podľa ich pôvodu. Je to poklad, ktorý uloží v Slovenskom národnom archíve. Aj preto táto spomienka.

Nuž, dostal som z Paríža najnovšie vydanie časopisu „La Revue universelle des faits et des idées“, ktorá komentuje pravidelne dôležité udalosti vo Francúzsku, v Európe a v iných svetadieloch. V tomto čísle 215-216/2004 v rubrike „V Európe“ sa nachádza jediný príspevok s nadpisom: Y. GAYET: L'histoire de la Slovaquie falsifiée (Falšované dejiny Slovenska). Na celých 10 stranách časopisu parížsky historik Yann Gayet, uznávaný odborník v dejinách slovanských národov, ktorých jazyky ovláda ako len veľmi málo západných historikov, analyzoval dve francúzske knihy o Slovensku, ktoré už v titule svojej práce označuje ako neseriózne, jednostranne a falšované predstavujúce dejiny Slovenska. Ide o knihu autorov Catherine Servatn a Etienne Boisserie: „La Slovaquie face a ses héritages. Horizons critiques de la culture slovaque contemporaine“ (Slovensko zoči-voči svojim dedičstvám. Kritické obzory súčasnej slovenskej kultúry), vydavateľstvo L'Harmattan, Paríž 2004, 302 strán. V tom istom vydavateľstve vyšla už v roku 2003 aj druhá, ešte objemnejšia (400 strán) kritizovaná kniha: Etienne Boisserie et divers: Un conflit entre normes européennes et mémoires nationales. La question magyare en Roumanie et en Slovaquie (1993 - 1997). V preklade: Konflikt medzi európskymi právnymi normami a národnými pamätami. Maďarská otázka v Rumunsku a na Slovensku (1993 - 1997).

Francúzsky kritik hneď v úvode konštatuje, že hlavný autor a editor obidvoch diel je E. Boisserie, poverený prednášaním na INALCO (kurz „Slovenská civilizácia“) a šéfredaktor

časopisu „La Nouvelle Alternative“ (nová alternatíva), ktorého redaktorom až donedávna bol známy benešovský čechoslovakista a notoricky protislovensky orientovaný Karel Bartosek. Tento časopis inšpiruje a pravdepodobne aj financuje Sörösova Open Society. Spoluautorka prvej knihy Catherine Servatn takisto prednáša českú literatúru na INALCO. Pre slovenského čitateľa pokladám za užitočné podotknúť, že INALCO je stará francúzska súkromná, ale ministerstvom školstva od roku 1914 financovaná Národná škola živých orientálnych jazykov (ENLOV), ktorá bola v roku 1969 začlenená do jednej z parížskych univerzít a v roku 1971 dostala úradný názov Národný ústav orientálnych jazykov a civilizácií na univerzite Paríž III.

Historik Y. Gayet sústreďuje svoju pozornosť iba na prvú z hore uvedených kníh. (K druhej sa mieni vrátiť v ďalšom svojom príspevku.) Po dôkladnej analýze poukazuje na to, že evidentným zámerom autorov týchto francúzskych „dejín“ Slovenska je zamlčovať kľúčové momenty historického vývoja slovenského národa a jeho štátnosti v jeho 1500-ročných dejinách a degradovať to, čo sú prinútení zaznamenať, do kategórie romantických národných mýtov. Vyčíta autorom, že úplne ignorujú bohatú historickú literatúru slovenských autorov, vydanú v európskom i zámorskom zahraničí a novšie aj na Slovensku, a opierajú sa výlučne o vybraných slovenských a českých autorov, ktorými sú napospol čechoslovakisticky a marxisticky orientovaní bývalí pracovníci ideologických pseudovedeckých organizácií obidvoch zaniknutých československých režimov. Bohatými citátmi z kritizovaných kníh dokazuje, že „je to „knihá zlomyseľná, oplývajúca nepresnosťami a zaobalenými nepravdami, ktorá nerobí česť francúzskej univerzite.“

Yann Gayet týmto svojim kritickým príspevkom urobil vzácnu službu historickej pravde a aspoň čiastočne, ale účinne nahradil tú prepotrebnú, ale - žiaľ - úplne chýbajúcu obranu slovenského národa a jeho dejín v európskej odbornej literatúre, ktorú by mali systematicky vykonávať alebo aspoň umožňovať prostredníctvom svojich zastupiteľských úradov vládne orgány Slovenskej republiky.

MILAN S. ĎURICA

Niekedy sa človekovi zdá, že poslušnosť je čnosťou, ktorú je najťažšie žiť. Ludskej povahe sa akosi protiví podriaďiť svoje konanie a impulzy svojej vôle, vôli niekoho iného. A preto Pokušiteľ, ktorý sám sa zrodil z neposlušnosti, nepozná ľahší spôsob zlákať človeka zo správnej cesty do záhuby, ako keď ho zvedie k neposlušnosti. Veď keď sa nad tým len trošku zamyslíme, prvé dva delikty spomínané v Biblii sú spojené s porušením poslušnosti. Naši prví rodičia Adam a Eva neposlúchli príkaz, ktorý im uložil Stvoriteľ, aby nesiahli na ovocie stromu poznania uprostred rajskej záhrady. A ešte predtým bola vzbura pyšných anjelov, ktorých vodca Lucifer rebeloval proti Bohu svojim arogantným výrokom Non serviam - Nebudem slúžiť, nebudem poslúchať. Boh potom prísne potrestal neposlušných anjelov večným zatratením, Adama dedičným hriechom a jeho následkami pre celé ľudské pokolenie. Poeticky povedal John Milton v prvých veršoch eposu Stratený Raj (Paradise Lost), kde hovorí „o prvej neposlušnosti Človeka a o ovoci onoho zakázaného stromu, ktorého smrtonosná chuť priniesla na svet smrť a všetky naše bóle.“ (Of man's first disobedience, and the fruit / of that forbidden tree, whose mortal taste / brought death into the world and all our woe.)

V Starom zákone sa tento aspekt poslušnosti zdôrazňuje veľmi často. Pán Boh odkazuje ústami proroka Samuela kráľovi Saulovi: - „Azda sa Pánovi páčia celopaly a obety tak ako poslušnosť Pánovmu hlasu? Veď poslušnosť je lepšia ako obeta a poddanosť lepšia ako tuk baranov. Lebo odbojnosť je (ako) hriech čarodjníctva, svojvoľnosť je (ako) hriech modlárstva. (1 Sam. 15, 22-23).

Poslušnosť občas vyžaduje od človeka veľa vnútornej sily i sebazaprenia a býva ťažkou skúškou charakteru. Ale aby sa spoločnosť udržala pohromade a aby sa v plnej miere mohli realizovať záujmy najvyššieho dobra spoločenstva, poslušnosť je potrebná. Niet teda divu, že poslušnosť - popri chudobe a čistote - je jedným z troch sľubov, ku ktorým sa slávnostne zaväzuje každý rehoľník pri vstupe do rehole. Podobne každý kňaz pred vysviackou sľubuje poslušnosť svojmu biskupovi. A jedna z prvých otázok, ktoré sa kladú biskupovi pred jeho vysviackou znie, či chce byť verný a poslušný pápežovi. Pre osoby posvätného stavu sa takto poslušnosť stáva povinnosťou.

V roku 2006 sme boli svedkami otvoreného odboja katolíckych kňazov v susednom Rakúsku, kde asi 400 kňazov pod vedením pátra Helmuta Schüllera založilo tzv. Rakúsku kňazskú iniciatívu a pred dvomi rokmi výzvu k „Výzvu k neposlušnosti“. Nedávno sa americkí novinári pýtali pátra Schüllera, prečo siahol k takej provokačnej terminológii, odpovedal: „I feel the Church often misuses obedience to keep people down.“ (Mám pocit, že Cirkev často zneužíva poslušnosť, aby držala veriacich v pod-

ručí). Nuž, toto je odpoveď, akú by človek očakával od militantných ateistov, ale nie od katolíckeho kňaza. Odráža sa v nej sekularizmus v svojej nezahalenej podobe: poslúcham, keď chcem, keď mi to vyhovuje! Chvála Bohu, na Slovensku ešte také silné vetry nedujú. Ale to neznamená, že máme pred nimi imunitu. Hraničné sú otvorené a Pokušiteľ nikdy nespí. Ako ručiaci lev obchádza stádo a hľadá, koho by roztrhal, varuje nás sv. Peter a vyzýva k bedlivosti.

V tejto súvislosti veľmi znepokojujúcim zjavom je reťaz udalostí, ktoré sprevádzajú nedávny zásah Sv. Stolice do riadenia trnavskej arcidiecézy a ktoré prejdú do histórie ako „kauza Bezák“. Je veľa vecí okolo odvolania arcibiskupa Bezáka, o ktorých vieme málo,

alebo nič. Dva akty sú však každému jasné a jednoznačné: 1. Dňa 26. júna 2012 dostal arcibiskup Bezák písomnú výzvu pápeža Benedikta XVI., v ktorej ho žiadali, aby rezignoval z funkcie trnav-

ského arcibiskupa. 2. Arcibiskup Bezák neposlúchol a dňa 2. júla 2013 sa v denníku L'Observatore Romano objavila krátka správa o jeho odvolaní (Il Papa ha sollevato dalla cura pastorale dell'arcidiocesi di Trnava (Slovacchia) S.E. Mons. Róbert Bezák, C.S.S.R.).

Následne sa udalosť rozrástla do nešťastnej aféry, ktorá mori slovenskú spoločenskú scénu už vyše roka, lebo niekomu veľmi záleží rozfúkajú ju zakaždým, keď sa zdá, že už vyhasína. Tomuto všetkému by sa však bolo mohlo predísť, keby bol arcibiskup poslúchol, ako ho k tomu zaväzoval sľub poslušnosti a ako to zodpovedalo bežnej disciplinárnej praxe Katolíckej cirkvi. Boli by sme šťastnejší nielen my, jeho spolubratia vo viere, ale aj on. Bol by získal súcitu, obdiv a úctu masy veriaceho ľudu, ktorá chce v biskupovi vidieť stelesnenie kresťanských čností. V prvom rade vzor poslušnosti a pokory podľa príkladu jeho Majstra, ktorý v slovách apoštola Pavla „sa stal poslušným až na smrť, až na smrť na kríži“ (ako to kňaz číta každú sobotu vo večernej liturgii hodín na posvätenie času).

Pravda, takéto kresťanské chápanie poslušnosti je cudzie ľuďom, ktorí Cirkev opustili, alebo do nej nikdy nepatрили. Z ich radov vyšli aj viacerí Bezákoví spojenci, obrancovia a radcovia. A tu si tiež treba položiť otázku, či ich ústretovosť a ochota nie sú danajský dar, či s ich metódami sa neprijíma aj ich sekulárny svetonázor, ktorý nie je vždy v súlade s učením Cirkvi.

Tomáš Kempenský v knižočke O nasledovaní Krista má krátku, ale veľmi peknú kapitolu o poslušnosti (De Imitatione Christi; Liber I., Caput IX. - De obedientia et subiectione). Zvlášť pravdivá a hojivá je jeho veta adresovaná tým, čo majú vysoké ambície: Multo tutius est stare in subiectione, quam in praelatura, čo sa v tomto prípade dá preložiť aj takto: Omnoho bezpečnejšie je poslúchať ako riadiť.

FRANTIŠEK VNUK

JÁN MOTULKO

POSLEDNÉ

*Tak ešte krok a koniec básní,
už viac ťa anjel nepozdraví.
Ohňostroj sloviek ticho zhasni
jak paškál veľkonočnej slávy.*

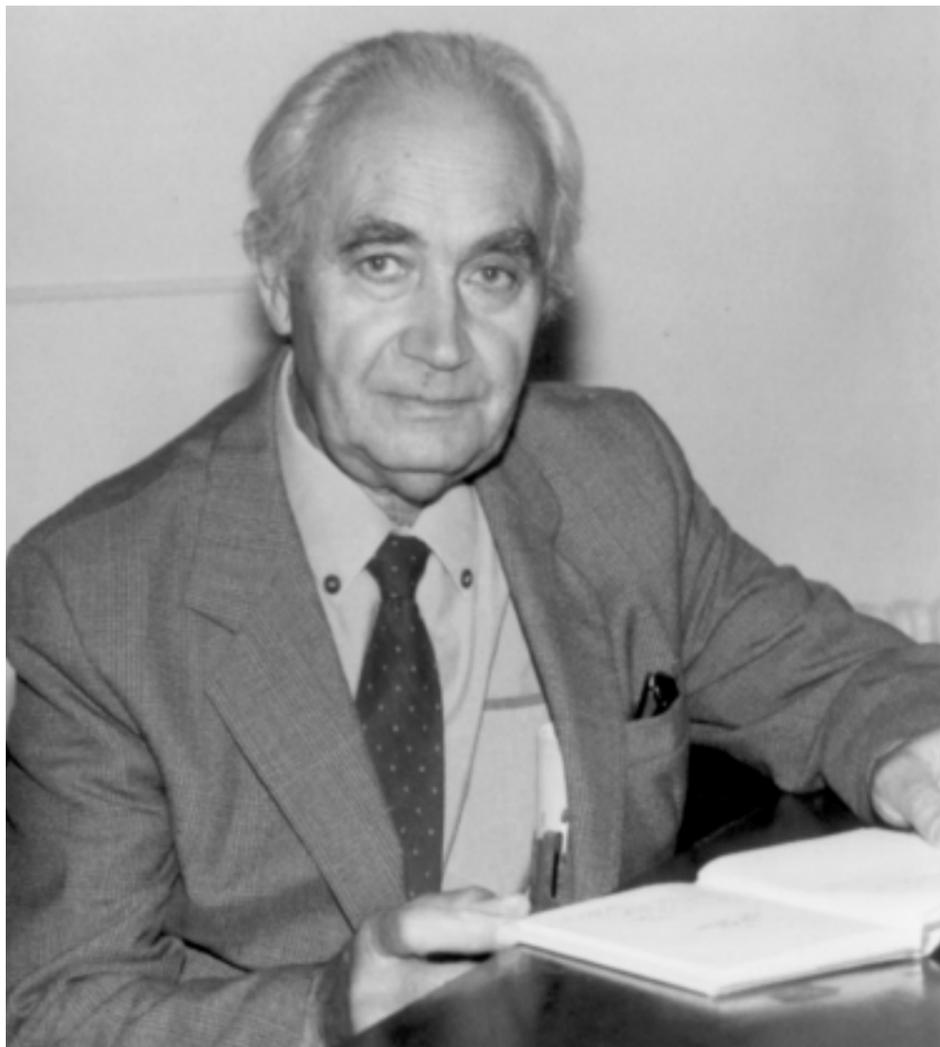
*Tak: strmý krok a od konečna
nesú ťa vlny rokov hore.
Ruku ti núka Cesta mliečna
previesť ťa k Slnku na obzore.*

*Vyzúvam telo nepotreby.
Na zemi ostal z neho ošoh.
Netreba ho už v Božom nebi:
do večnosti sa vchádza boso.*

*A odhodíš aj slová zrebné.
Už sú ti, chvála, nepotrebné.*

Z básnickej zbierky Na Božej brúske

Odišiel básnik Ján Motulko

Ján Motulko ako vojak Slovenskej armády

Spoznali sme sa ešte v osemdesiatych rokoch, ale intenzívnejšie sme sa stretávali v čase, keď som obnovoval pri Spolku svätého Vojtecha mládežnícky časopis Plameň, zakázaný totalitnou mocou roku 1948, ktorého bol šéfredaktorom. Práve tam publikoval básne mnohých autorov, ktorých mená sa až neskôr stali hviezdne. Potom sme sa okrem osobných stretnutí v básnikovom byte na jednej z najkrajších a najfotogenickejších ulíc Bratislavy - Kapitulskej vídávali mnohé roky na recitačnej súťaži v Kátlovciach, venovanej pamiatke básnika Paľa Ušáka Olivu.

Ján Motulko bol básnik vnútorného ticha. Nemal rád dlhé rozhovory, skôr načúval druhým a iba zavše ponúkol do rozhovoru poznámku. Jeho slová však bývali presné ako šľahnutie bičom, no múdre a láskavé, aj keď niekedy nie bez irónie. Kultúru si kupoval od prvého čísla a čítaval od prvého riadka po posledný. A keď mu už ozaj ubúdalo síl, všetky ročníky daroval Spoločnosti Ježišovej do ich seniorátu v Ivanke pri Dunaji.

Aj keď rád deklaroval, že nepatrí nikam, do nijakej skupiny, bol a zostáva navýsost' katolíckym básnikom.

Ján Motulko s priateľmi básnikmi Teofilom Klasom, Svetloslavom Veiglom a Michalom Chudom

Celá jeho tvorba je predchnutá láskou k Bohu a Cirkvi, nádejou i obavami o osud tohto sveta. Vari najfundamentálnejšie jeho dielo je básnická skladba Čas Herodes, venovaná Andrejovi Žarnovovi, ktorou odsúdil komunistický diktát, napísaná na konci júla a začiatkom augusta 1948. Bola to hraničná čiara, Rubikon jeho básnického svedomia, ktoré neprekročil ako jeho básnickí odchovanci z Plameňa - Mihálik a Válek. Táto skladba sa samozrejme stretla s tichým odmietaním aj po páde totality, hoci sa po dvoch samizdatoch predsa len dočkala vydania, a hneď dvakrát - v origináli aj v preklade do češtiny od doc. Martina Kučeru.

Básnik Ján Motulko zasiahol do môjho života ešte raz, keď mi zveštovoval smutnú správu, že zomrel jeho dlhoročný priateľ básnik Aloš Stankovský. Šli sme vtedy spolu s ním a Svetoslavom Veiglom do Bílkových Humenec na Záhorí odprevať telesné ostatky tohto jedinečného znalca literatúry, bývalého redaktora rovnako jedinečnej Novej práce. A od toho dňa sa mi tento kraj Jána Hollého, Andreja Žarnova a ďalších skvelých básnikov stal i krajom Aloša Stankovského a prirástol mi k srdcu až tak, že sa mi stal domovom.

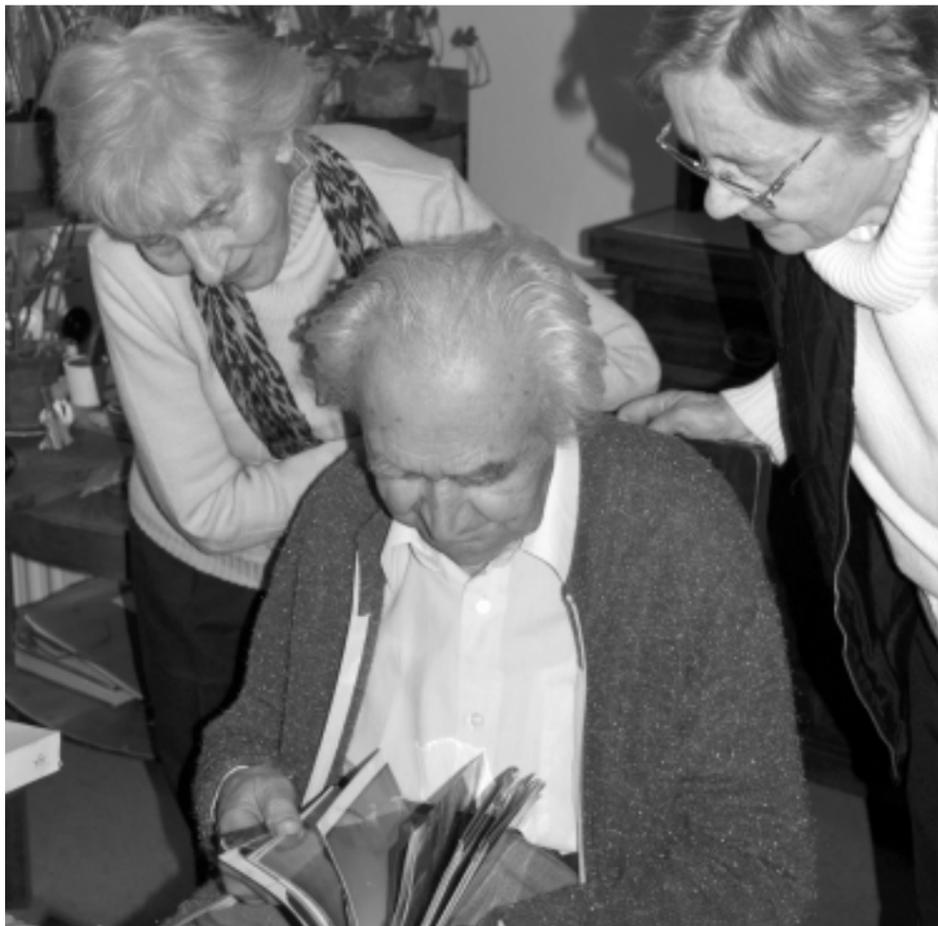
Verím, že po monografii o živote a diele, napísanej mladým literárnym vedcom Jozefom Brunčíkom, sa poézia Jána Motulka dočká súborného vydania. Jeho dielo nie je rozsiahle, veď už sme konštatovali, že básnik bol šetrný na slová a starostlivo zvažoval každú slabiku, kým ju položil na papier. No významovou nasýtenosťou, myšlienkovým posolstvom a garanciou rýdzeho charakteru patrí k vrcholkom slovenskej poézie. Zámerne nespomínam v tejto súvislosti slovo „duchovnej“, lebo vo svete Jána Motulka a jeho predchodcov i vrsťovníkov či priateľov, medzi ktorých sa rád hlásim, je to synonymum poézie a krásy.

Som rád, že som mohol žiť v čase veľkých ľudí ako Pavol Strauss, Janko Silan, Karol Strmeň či Jozef Tóth. Rad týchto mien by mohol pokračovať. Bola to silná generácia, zocelená vierou v Boha, láskou k vlasti a ťažko skúšaná režimom nanúteným tankami. Podarilo sa jej však preniesť ponad desaťročia zlovôle správu o hĺbke, kráse a dôstojnosti ľudského života, na ktoré sa dnes tak bezostyšne opäť pácha atentát. Za to si toto pokolenie zaslúži úctu rovnakú, aká patrí bernolákovcom či štúrovcom. Ale to už bude skúška charakteru budúcich pokolení, na ktoré čakajú iné príležitosti na sebaobetovanie. Životy a dielo generácie katolíckej moderny, kam chtiac-nechtiac poézia Jána Motulka patrí, im budú na tej ceste smerovníkom.

TEODOR KRÍŽKA

Manželia Ján a Valéria Motulkovci. Snímka nižšie je z pohrebu básnika Aloša Stankovského

Pani Hana Kostolanská, sestra básnika Paľa Ušáka Olivu, a recitárka, dramaturgička a režisérka nespočetných relácií poézie Hilda Michalíková s Jánom Motulkom

TEOFIL KLAS

Spomienka na Janka Motulka

(* 12. 1. 1920, † 7. 8. 2013)

Máš, Pane,
veľa, veľa básnikov,
no jedného len
Janka Motulka,
žeby som sa s ním
udomácnil v kráse.

Veď
báseň života je kozmická,
a pritom
krásne kvitne na zemi.
Tajomná ruža
darúva jej vôňu.

Nuž nespočinie srdce
na nikom
než na ňom
v čarotvorných pomlčkách,
keď žiada sa viac ticha
po zátrase.

Tam,
kde je všetkej krásy kolíska,
nestačia, Pane,
bežné frazémy,
človeku
načim načihať sa po ňu.

Bratislava 8. septembra 2013

(Pokračovanie z 3. strany)

FRANTIŠEK VNUK

Kontroverzné dejiny

PRENASLEDUJÚCA CIRKEV?

Predstaviť dvetisícročné dejiny Katolíckej cirkvi na 250 stránkach je neľahká úloha. Ekológia vyhradeného priestoru núti autora vybrať z množstva osôb a udalostí iba malý zlomok. Je však dôležité, aby vybrané osobnosti boli nielen reprezentatívne pre dané obdobie, ale aj objektívne a ucelene zobrazené na pozadí svojej doby. Prof. Küng sa tohto princípu nepridržiava. Zjednodušuje, generalizuje, výnimočné prípady predstavuje ako typické, často niečo načrtne, ale nie vždy to dokreslí. Takto vyrába argumenty na podporu svojej tézy. Typickou ukážkou je prípad biskupa Prisciliána, prvej obete „prenasledujúcej“ Cirkvi. Prof. Küng píše:

„Za necelých sto rokov sa z prenasledovanej cirkvi stala prenasledujúca cirkev. Jej nepriatelia „kacíri“ (tí, čo sa vyčlenili z celku katolíckej viery), boli teraz aj nepriateľmi ríše a podľa toho sa aj trestali. Kresťania teraz po prvý raz zabíjali iných kresťanov kvôli tomu, že mali iný názor na vieru. To sa stalo v Trieri roku 385: asketický a nadšený španielsky laický kazateľ Priscilián bol napriek mnohým námietkam popravený za kacírstvo spolu so svojimi šiestimi spoločníkmi. Ľudia si na to čoskoro zvykli.“

Áno, je pravda, že v Trevíre bol popravený Priscilián a jeho šesť druhov. Priscilián nebol však „asketický a nadšený španielsky laický kazateľ“ - bol kňaz, dokonca biskup v Avile. Jeho „askézu a nadšenie“ treba však vyvážiť aj jeho bludnými názormi a podivnou morálkou, keď hlásal, že kvôli ušľachtilým cieľom je dovolené použiť aj lož. Proti tomuto názoru vystúpil biskup sv. Augustín, ktorý vyvracal Prisciliánove bludy v traktáte De mendatio.

V súvislosti s popravou Prisciliána a jeho šiestich druhov sa však žiada zdôrazniť, že poprava bola viac aktom politickej pomsty zo strany panovníka Magna Maxima, než prejav pomsty a netolerantnosti zo strany „prenasledujúcej cirkvi.“ Je síce pravda, že za ich smrť boli zodpovední aj niektorí cirkevní hodnostári (ako bol Ithacius, biskup z Ossanovy), ale nepopierateľným faktom je, že oficiálna Cirkev sa rezolútne stavala proti ich súdeniu a potom aj proti ich poprave. Tourský biskup Martin (ten istý sv. Martin, ktorému je zasvätená katedrála v Bratislave), jedna z najväznejších osobností svojej doby, intervinoval za Prisciliána a jeho druhov u cisára Maxima a protestoval proti tomu, aby o cirkevnej záležitosti rozhodoval svetský súd. Cisár mu prisľúbil, že Priscilián a jeho druhovia nebudú odsúdení na trest smrti. Martinovi sa však nepodarilo zabrániť súdu a poprave.

Udalosti sa totiž vyvinuli tak, že Prisciliána a jeho spoločníkov obvinili nie z cirkevného, ale z civilného prečinu - nie z „kacírstva“, ale z čiernej mágie a nesúdil cirkevný, ale svetský sudca, menom Evodius. Boli odsúdení na trest smrti a cisár rozsudok potvrdil. Keď sa o tom biskup Martin dozvedel, cestoval z Tours do Trevíra a vyčítal cisárovi jeho vierolomnosť. Popravu síce už nemohol odčiniť, ale dosiahol aspoň toľko, že cisár odvolal vojenskú výpravu, ktorá bola na ceste do Španielska „vykorenit’ blud priscilianizmu“.

Nielen biskup Martin, ale aj všetci vtedajší zodpovední cirkevní predstavitelia boli touto popravou rozhorčení a pohoršení. Sv. Ambróz, biskup v Miláne a pápež Siricius odsúdili popravu Prisciliána a jeho druhov a tých biskupov, ktorí mali pasívnu alebo aktívnu účasť na tomto krutom potrestaní, pozbavili úradu. Vzhľadom na

tieto skutočnosti ozaj len zaujatý historik môže hovoriť o „prenasledujúcej cirkvi“. Išlo tu o izolovaný prípad, ktorý Cirkev odsúdila a vinníkov potrestala.

TVRDÁ A NIE VŽDY ZASLUŽENÁ KRITIKA RÍMSKÝCH BISKUPOV

Za posledných 2000 rokov Cirkev spravovalo vyše 260 pápežov, ale pred súdom prof. Künga obstoja z nich iba štyria: bl. Ján XXIII., sv. Gregor I. Veľký a s určitými výhradami aj sv. Lev I. a Inocent III.

Ostatní si buď nezaslúhajú zmienku, alebo majú neodpušiteľné chyby, ako napr. bezohľadnosť (sv. Damasus), megalománia (Bonifác VIII., Urban VI.) a pod. Najtvrdšie slová odsúdenia nemá pre zlých pápežov 11. storočia, alebo renesančných pápežov 15. a 16. storočia, ale pre moderných pápežov: bl. Pius IX. „javil symptóm psychopata“, sv. Pius X. „praktizoval čistky, prenasledoval reformných teológov, exegétov a historikov“, Pius XI. „vládol autokratickým spôsobom“, Pius XII. „bol protireformný, protidemokratický... mal autoritárske postoje (führerovský katolicizmus)“. To, že Cirkev kanonizovala Pia X. a beatifikovala Pia IX., odzrkodľuje poznámku: „Pápežské svätorečenia sú dnes už len gestami cirkevných politikov.“

Nuž, nie všetci pápeži boli svätcami a aj u tých, čo boli kanonizovaní možno všeličo kritizovať. Je však dôležité a pre historika obligatórne, aby to bola objektívna a spravodlivá kritika. So sklamaním treba povedať, že prof. Küng sa len zriedkavo držal tejto zásady. Tak napríklad, o Levovi I. (440 - 461) napísal:

„V r. 451 utrpel Lev I. trpkú porážku na ekumenickom Chalcedonskom koncile, na ktorom bol definovaný vzťah medzi božským a ľudským v Kristovi; jeho traja legáti, ktorí si nárokovali na prednosť právo, boli rázne odmietnutí. List, ktorý poslal Lev I. po legátoch, koncil napriek jeho výslovnému zákazu skúmal ako prvý, či spĺňa normy pravej viery, až potom bola odsúhlasená jeho kristologická formulácia. Nielenže nedostatok žiadne privilégiá nad celou Cirkvou, ale koncil sa uzniesol, že cirkevné postavenie mesta závisí od jeho civilného postavenia. Následne na to dostala stolica Nového Ríma (t. j. Carihradu - F. V.) rovnaký primát ako staré cisárske hlavné mesto. Protest rímskych legátov, ako aj neskorší protest Leva I. zostal na tomto veľkom koncile so 600 členmi nevyslyšaný.“

K tomu sa žiada povedať pár poznámok: prof. Küng tvrdí, že na Chalcedonskom koncile Levovi legáti „boli rázne odmietnutí“. Prof. Ludwig Hertling (v diele Geschichte der katholischen Kirche) však píše celkom ináč: „v Chalcedone všetci účastníci boli z východu, ale predsedali pápežskí legáti.“ (slovenské vydanie, s. 104). Teda, n?aké „rázne odmietnutie“, ale implicitné priznanie primátu rímskeho biskupa. A celkom ináč to bolo aj s tou „trpkou porážkou“. List, ktorý pápežovi legáti priniesli (tzv. Tomus ad Flavianum), bol obsiahlou teologickou dizertáciou, v ktorej sa jednoznačne zavrholi monofyzitské bludy mnicha Eutycha. Zhromaždení otcovia koncilu si list pozorne vypočuli a nadšene pr?ali s aklamáciou: „Ústami Leva prehovoril Peter!“ Teda aj v tomto prípade: nie porážka, ale skôr triumf!

Čo sa týka koncilového kánonu č. 28 (ktorý sa už spomínal vyššie v súvislosti s primátom rímskeho biskupa), podľa ktorého má carihradský patriarchát rovnaký primát ako rímsky, tu išlo o politické a nie o vieroučné alebo disciplinárne rozhodnutie. Východ žiaril na západ. A pretože, okrem troch pápežských legátov, všetci účastníci koncilu boli z východu, odhlasovali sa aj kánon 28. Pápežovi legáti hlasovali proti tomuto kánonu, ale boli majorizovaní väčšinou z východu. Pápež Lev I. potom celkom oprávnené vyhlásil kánon 28. za neplatný, pretože bol v rozpore s kánonmi Nicejského koncilu.

O AROGANCII PÁPEŽA, KTORÝ SA ZASTAL UKRIVDENEJ ŽENY

Pápeža sv. Mikuláša I. (858-867) prof. Küng obviňuje: „Arogantne zaobchádzal nielen s biskupmi, arcibiskupmi a patriarchami, ale aj s kráľmi a cisármi, akoby boli jeho podriadenými. Nečakane pohrozil franskému kráľovi exkomunikáciou len preto, že sa jeho manželstvo ocitlo v zložitej situácii, a okamžite odvolal vplyvných arcibiskupov z Kolína a Trieru, pretože podporovali kráľa.“

Áká bola skutočnosť? Lotrinský panovník Lothair II. (855 - 869) odohnal svoju manželku Theutbergu, pretože ju nemohla dať potomka, a zosobášil sa so svojou milenkou Waldradou. Svoj „rozvod“ si dal schváliť biskupskou synodou v Aachene a svoj druhý sobáš synodou v Metz. Kolínsky arcibiskup Gunthar a trevírsky arcibiskup Theutgaud išli s týmto pochybným „schválením“ do Ríma, aby ho pápež potvrdil. Mikuláš I. sa zhrozil nad počínaním Lothaira, ale aj nad nepevným a bezprincipiálnym postojom franských biskupov. Hneď oboch arcibiskupov zosadil a exkomunikoval a Lothairovi výstražne pripomenul, že kresťanské manželstvo je neporušiteľné a bigamia je zakázaná. Lothair sa obrátil o pomoc na svojho strýka, cisára Ludwiga II., ktorý potom s vojskom ohrozoval Rím a chcel prinútiť pápeža k ústupku. Ale pápež od svojho rozhodnutia neodstúpil. Nebál sa hrozby a dosiahol, že Lothair sa musel vrátiť k svojej zákonnej manželke a arcibiskupi stratili svoje „vplyvné“ miesta.

Čakalo by sa, že prof. Küng, ktorý sa v knihe viackrát pohoršuje nad diskrimináciou žien v Cirkvi, pochváli pápeža za jeho nekompromisnú obranu ukrivdenej ženy, za pokarhanie neverného manžela a potrestanie sľabošských arcibiskupov, ktorí boli síce „vplyvní“, ale ich vplyv bol na škodu Cirkvi i spoločnosti. No, podľa prof. Künga odsúdeniahodný bol pápež, zatiaľ čo oprávdiví vinníci boli obeťami jeho „arogancie“.

INOCENT III.

A JEHO KRÍŽIACKE VÝPRAVY
Pápežovi Inocentovi III. (1198-1216) prof. Küng vyčíta:

„Inocentova politika križiackých výprav bola pri spätnom pohľade tragickým omylom. Spočiatku sa zdalo, že prvá križiacka výprava (1202 - 1204), ktorá viedla k zlovestnému dobytíu a rabovaniu Carihradu, k nastoleniu latinskej ríše s rímskokatolíckou cirkevnou organizáciou a k zotročeniu Byzantskej cirkvi, splnila pápežov cieľ, ktorým bolo nastolenie primátu v

Carihrade... Tento pápež na Štvrtom lateránskom koncile tiež vyhlásil prvú veľkú križiacku výpravu proti kresťanom na západe - proti albigéncom...“

Tento strašný obraz treba trochu dokresliť.

Po prvé: podľa zaužívanej chronológie križiacka výprava z r. 1202 nebola prvá, ale v poradí už štvrtá.

Po druhé: pápežovým cieľom vôbec nebolo „nastolenie latinskej ríše s rímskokatolíckou cirkevnou organizáciou“. Cieľom výpravy bolo oslobodiť Svätú zem od mohamedánov a to sa malo uskutočniť vylodením križiackeho vojska v Egypte, teda s úplným obídením Carihradu a Byzantskej ríše. Križiakov malo prepraviť do Egypta benátske loďstvo. Ale medzitým byzantský princ Alexej prehovoril benátskeho dóžu, aby mu s križiakmi pomohol dostať sa na trón, za čo sa zaviazal posilniť križiacku výpravu ďalšími vojakmi a peniazmi. Benátčanom sľuboval výhodné obchodovanie v Byzantskej ríši. Benátska flotila naložená križiakmi sa potom vyplavila najprv do Carihradu, kde v r. 1203 pomohli Alexejovi obsadiť byzantský trón. Ukázalo sa však, že Alexej nemal z čoho zaplatiť za preukázanú pomoc. A tak 23. apríla 1204 križiaci vtrhli do Carihradu a mesto nekresťansky vydrancovali. To sa však dialo bez vedomia pápeža Inocenta, ktorým zvest’ o križiackom drancovaní otriasla a hneď uvalil na Benátčanov najťažší cirkevný trest: exkomunikáciu. Pravda, nemohol odčiniť, čo sa už stalo a potom robil, čo za danej situácie pokladal za najvhodnejšie. Dnes mu môžeme vyčítať, že nepresadzoval „status quo ante“, totiž že nepodporil legitímne nároky zosadeného byzantského cisára a carihradského patriarchu, ale n?ako mu nemožno pripisovať ciele a úmysly, ktoré nemal.

A po tretie: Inocent vyhlásil križiacku výpravu proti albigéncom nie na Štvrtom lateránskom koncile, ale v roku 1208, keď stroskotali jeho mierové snahy a albigénci zákerne zavraždili jeho legáta cisterciánskeho mnicha Petra Castelnaua. Ťaženie proti albigéncom začal franský vojvodca Simon de Montfort hneď v r. 1208. Štvrtý lateránsky koncil sa konal až o sedem rokov neskoršie v roku 1215.

A takto by bolo možno konfrontovať aj ďalšie prípady, kde opatrenia, zásahy alebo vyhlásenia pápežov, sa predstavujú nevyvážené, skreslene alebo sa uvádzajú v nesprávnom kontexte. Historik nesmie merať činy a udalosti minulých storočí kritériami dneška, ale musí mať vždy na zreteli dobu, v ktorej ľudia žili a ktorá podmieňovala ich zmýšľanie a konanie.

PODVRHY A FALZIFIKÁTY

Vyššie uvedené zásady treba mať na zreteli aj keď sa posudzujú podvrhy a falzifikáty, ako napr. Konštantínov dar a tzv. Pseudo-izidorské dekréty, o ktorých sa prof. Küng často a s veľkým rozhorčením zmieňuje.

Nie na ospravedlnenie, ale na vysvetlenie sa tu tiež žiada dodať niekoľko slov. Tieto dokumenty nemožno pokladať za falošné v tom zmysle, ako sa posudzujú falzifikáty dnes. V 9. - 11. storočí boli nástrojmi ideí, v ktorých sa súčasné názory predkladali ako historicky podložené fakty. Stredovek si postupne vytvoril niektoré ideálne predstavy o minulosti, ale nemal dôkazy, na ktoré by sa mohol odvolávať, alebo dokumenty, ktoré by sa

mohli citovať. A tak sa príhodne objavovali „dokumenty“, ktoré poskytovali v očiach súčasníkov presvedčivé dôkazy pre nároky a privilégiá, ktoré sa ináč všeobecne uznávali ako oprávnené. Falošné údaje v týchto dokumentoch zaiste prinášali so sebou aj isté morálne problémy, ale ich pôvodcovia verili, že týmito dôkazmi sa kladú na pevnejší základ práva a zásady, ktorých sa neslobodno zrieknuť, pretože ináč by autorita Cirkvi utrpela duchovné škody. Dnes, samozrejme, odsudzujeme takéto konanie, pretože „cieľ neposväcuje prostriedky“. Ale nemožno kolektívne odsudzovať všetkých ľudí, ktorí sa na ne in bona fide odvolávali a najmä keď boli presvedčení, že sú autentické.

INKVIZÍCIA

V očiach prof. Künga je inkvizícia ten najväčší priestupok proti ľudskosti a proti duchu evanjelia. Takto dnes pazerá na ňu nielen on, ale každý normálne zmýšľajúci človek. Veď kto by mohol dnes schvaľovať pálenie ľudí len preto, že majú iný názor (kacíri), alebo sú podozriví, že spolupracujú s diablom (bosorky). Ale aby obraz bol úplný, treba dodať, že prenasledovanie heretikov, disidentov a pálenie bosoriek sa dialo aj v nekatolíckych krajinách, kde nemali inkvizíciu (napríklad upálenie vedca a humanistu Michala Serveta v Kalvinovej Ženeve v r. 1553, alebo upálenie 24 bosoriek v Saleme, v americkom štáte Massachusetts v r. 1693). Ba aj naša moderná doba je vinná z krutého a neľudského zaobchádzania so spoluobčanmi iného názoru, ideológie alebo rasy. Cirkev už dávno zrušila inkvizíciu a ospravedlnila sa za ňu, ale tým nezankli praktiky, ktoré sú často oveľa krutejšie a postihujú omnoho viacej ľudí, než kedysi španielska alebo rímska inkvizícia. Inkvizícia patrí k tým nezdravým javom spoločnosti, ktoré sú kliatbou ľudského pokolenia a ktoré dodnes nevymizli.

Inkvizíciu nemožno obísť v n?akých dejinách Katolíckej cirkvi, je však dôležité vidieť udalosti v ich historickom kontexte a hlavne nezveličovať a neškandalizovať nepravdivými údajmi, ako to robí prof. Küng, keď píše: „Samozrejme, Španielsko bolo krajinou inkvizície: pod dozorom veľkého inkvizítora Torquemada došlo asi k deviatim tisícom autodafé (skutkov viery) - k upaľovaniu kacírov a Židov.“

O inkvizícii sa už napísali stovky kníh a štúdií. V poslednom čase autoritatívne o nej písal Henry Kamen v diele, ktoré vyšlo v tom istom nakladateľstve, ako anglické vydanie Küngovej knihy (The Spanish Inquisition, Heidenfeld and Nicolson, London 1997). Prof. Kamen píše: „Taking into account all the tribunals of Spain up to about 1530, it is unlikely that more than two thousand people were executed for heresy by the Inquisition (Keď sa zrátajú výsledky všetkých španielskych tribunálov do r. 1530, je nepravdepodobné, že by za herézu bolo inkvizíciou popravených viac než dvetisíc osôb“ (p. 60). Španielska inkvizícia začala svoj činnosť v r. 1483, Torquemada bol veľkým inkvizítorom prvých 15 rokov (zomrel v r. 1498). Ako mohlo byť pod jeho dozorom (t. j. priebehu 12 rokov) upálených 9 000 osôb, keď podľa hodnovérneho vedecského zistenia v rokoch 1483 - 1530 (t. j. v priebehu 47 rokoch) ich bolo popravených menej než dvetisíc? (Pravda, to nie je nijaké ospravedlnenie inkvizície a popráv s ňou súvisiacich. Dnešný postoj Cirkvi je taký, že ju treba odsúdiť, aj keby ňou bol nespravodlivo potrestaný čo len jeden človek.)

(Dokončenie v budúcom čísle)

Ján Kaššovic:
V službách vlasti -
Spomienky
na verejnú činnosť
v rokoch 1939 - 1946,
Edícia Memoáre,
Ústav pamäti národa, 2012

Ján Kaššovic sa narodil v roku 1902 v Bošáci, neďaleko Trenčína. Po absolvovaní ľudovej školy v rodnej obci odišiel študovať na Piaristické gymnázium do Trenčína a neskôr pokračoval v štúdiu na Piaristickom gymnázium v Nitre ako chovanec Malého seminára. Z tohto obdobia sa datujú jeho styky s Jozefom Tisom a Eugenom Filkomom, ktorí významne ovplyvnili jeho hodnotový systém a zameranie jeho profesionálnej dráhy.

Po maturite študoval v rokoch 1921 - 1923 filozofiu na vtedajšej univerzite Propaganda Fide, známej tiež pod názvom Collegio Urbano de Propaganda Fide. Toto štúdium musel prerušiť kvôli povolaniu na základnú vojenskú prezenčnú službu. Ku koncu vojenskej služby utrpel vážne zranenia tváre, ktoré si vyžiadali dlhodobú liečbu a hospitalizáciu v nemocnici a mali trvalé následky.

Po skončení vojenskej služby sa pokúsil pokračovať v štúdiách v Ríme, avšak problémy so zrakom, ktoré boli následkom zranenia utrpenom počas vojenskej služby, mu to znemožnili. Vrátil sa preto na Slovensko a krátko pôsobil ako učiteľ na základnej škole v rodnej obci. Pohá-

Životný príbeh málo známeho slovenského vlastenca

ňala ho však túžba po vyššom vzdelaní, a preto sa v roku 1927 zapísal na právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Štúdium ukončil v roku 1930, keď bol promován za doktora práv (JUDr.).

Významnú úlohu v živote zohrala jeho spoločenská angažovanosť v rámci vysokoškolského internátu „Svoradov“, kde spolupracoval s Mons. Filkomom. Internát bol strediskom náboženského a národného života mladej slovenskej inteligencie.

V marci roku 1939 bol členom česko-slovenskej vládnej delegácie vyslanej na korunováciu pápeža Pia XII. Počas tejto udalosti ho zastihlo 14. marca vyhlásenie slovenskej samostatnosti, ktorú privítal s veľkou radosťou a vnímal ju, v súlade s väčšinou Slovákov, ako vyvrcholenie emancipačných snáh slovenského národa. Opisom tejto udalosti sa začínajú i jeho spomienky.

V januári roku 1940 zaujal post legačného radcu na veľvyslanectve Slovenskej republiky v Ríme. Pôvodne plánoval, že popri tejto práci bude môcť študovať na niektorej prestížnej univerzite v Ríme a pripravovať sa na habilitáciu na docenta v oblasti cirkevného práva. Tieto plány sa mu nepodarilo uskutočniť, lebo práca na veľvyslanectve bola veľmi ná-

ročná. Diplomacká kariéra Jána Kaššovica v Ríme sa skončila v októbri roku 1940. Po návrate na Slovensko pôsobil vo funkcii predsedu Ústredného úradu práce. V období od 16. februára 1943 do 24. mája 1944 bol predsedom Robotníckej sociálnej poisťovne a od januára 1944 súčasne zastával aj post šéfa I. odboru Ministerstva vnútra SR. Krátko nato sa stal šéfom prezídia Ministerstva vnútra. V týchto funkciách vykonával veľa pozitívneho na zlepšenie sociálnej situácie robotníkov v priemysle a poľnohospodárstve, čo osobne sledoval a podporoval aj prezident Dr. Tiso. Na svoje pôsobenie v rezorte Ministerstva vnútra SR rezignoval v januári roku 1945, keď dostal poverenie viesť ako chargé d'affaires Slovenské veľvyslanectvo pri Mussoliniho Talianskej sociálnej republike (Repubblica Sociale Italiana), ktorej hlavným mestom bolo Salo na pobreží Gardského jazera.

Život Dr. Jána Kaššovica bol nabitý dramatickými udalosťami, a tak sa jeho spomienky miestami čítajú ako napínavý dobrodružný román. Napríklad v Berlíne, počas medzistátneho rokovania, v ktorom nemecká strana požadovala zvýšenie kontingentu pracovných síl zo Slovenska, sa stal obeťou zinscenovanej

automobilovej nehody, pričom utrpel vážne zranenie hlavy.

Ďalšiu vážnu automobilovú nehodu, pri ktorej zahynul šofér jeho auta, zažil pri ceste na svoje diplomatické pôsobisko v Taliansku v roku 1945. O dramatické situácie mala „postarané“ aj jeho manželka, ktorá pomáhala prenasledovaným židom najmä po vypuknutí povstania na Slovensku v auguste roku 1944. Pri jednej charitatívnej akcii, v ktorej dodávala prenasledovaným židom petrolej do piecok, aby mohli v úkrytoch prežiť tuhú zimu 1944 - 1945, ju zradila istá židovka - zámerne a zákerne ju zaviedla priamo do rúk Gestapa v Bratislave. Len vďaka svojej chladnokrvnosti a vynachádzavosti bola schopná v poslednej chvíli uniknúť!

Po skončení druhej svetovej vojny sa po mnohých dramatických peripetiách a liečení v Taliansku celej rodine Kaššovícovcov podarilo odtiaľ emigrovať do USA. Zomrel 21. októbra 1990 v mestečku Palm Springs, v Kalifornii. Jeho telesné pozostatky boli prevezené na Slovensko a uložené do rodnej zeme v Bošáci. Dr. J. Kaššovic sa teda už nedožil vyhlásenia Slovenskej republiky 1. januára 1993.

Pri úvahách nad osudmi Dr. Kaššovica mi nedá nespomenúť osud iného slovenského povojnového exulanta

(emigroval až po roku 1948) JUDr. Samuela Korbela, ktorého spomienky vydal tiež ÚPN. Obe osobnosti mali možnosť rozvinúť svoje schopnosti a talent v podmienkach prvej Slovenskej republiky. Kým JUDr. S. Korbel pochádzajúci z luteránskych kruhov, člen slobodomurárskej lôže, majúci za manželku Češku, sa zúčastnil príprav a samotného povstania v roku 1944, JUDr. J. Kaššovic, príslušník slovenskej katolíckej inteligencie, pracoval verne v službách Slovenskej republiky až dovtedy, kým pod vplyvom vonkajších síl a okolností SR nezauvažoval. Určite by mu ani vo sne nenapadlo konšpirovať proti vlastnému štátu!

Memoáre oboch týchto osobností vydal ÚPN. Je symptomatické, že bývalý kandidát na post predsedu ÚPN, ktorého nominovala vládna strana SMER (avšak nakoniec ho po protestoch verejnosti a odborných kruhov stiahla), sa vyjadril, že v prípade svojho zvolenia by vydávanie podobných publikácií nepripustil. To je útok na „pamäť národa“, ktorému sa má zabrániť v poznávaní svojej minulosti! Tak ako je zločinným aktom „vymazanie“, alebo deformovanie pamäti fyzickej osoby napríklad aplikáciou drog, rovnako je morálne odsúdeniahodné „vymazávanie“ kolektívnej pamäti národa.

Na záver sa žiada oceniť podiel historika profesora Dr. F. Vnuka na sprístupnení memoárov Dr. J. Kaššovica slovenskej odbornej i širšej laickej verejnosti. Profesor F. Vnuk je aj autorom zasväteného úvodu k publikácii, ktorú doplnil mnohými vysvetľujúcimi a spresňujúcimi poznámkami.

JÁN DANCER

Conventus Galgociensis

Urminský, Jozef a kol.:
Conventus Galgociensis.

Monografia
františkánskeho kláštora v Hlohovci.

Hlohovec: TT SK

Vlastivedné múzeum v Hlohovci
a františkánsky kláštor v Hlohovci,
2013, 128 s.

ISBN 978-80-970105-5-3)

Františkánsky kláštor v Hlohovci spoločne s Kostolom všetkých svätých boli už od doby svojho vzniku a počiatočnej rehoľnej činnosti menších bratov františkánov výrazným náboženským, kultúrnym, vzdelanostným, spoločenským i politickým centrom. O bohatých duchovných tradíciách jedného z najstarších sakrálnych objektov v meste podáva presvedčivú výpoveď reprezentatívna publikácia nesúca rovnaký názov ako rád, ktorý ho v dejinách mesta reprezentoval, teda Conventus Galgociensis.

Monografia materiálovo vychádza z dnes už nedostupnej publikácie pred dvadsiatimi rokmi, ktorú výrazne presahuje rozšírením a v niektorých prípadoch i korekciou pôvodne publikovaných údajov, množstvom zverejneného obrazového materiálu a uvedených archívnych dokumentov a najmä priradením ďalších štúdií, ktoré vytvárajú relatívne ucelený, no nie vyčerpávajúci súhrn poznatkov o hlohovskom kláštore františkánov a Kostole všetkých svätých. Kolektív autorov pod vedením Jozefa Urminského zoznamená čitateľa kapitolu po kapitole s rozmanitými témami sprítmňujúcimi odkaz františkánov a autentizuje tak ich nezmazateľnú stopu v histórii Hlohovca i širšieho okolia. Úvodným zamyslením sa nad významom dejín národa a cirkvi ako pilierov integrity a tradícií otvára knihu gvardián kláštora v Hlohovci Leopold Jaroslav Jablonský. Nasleduje štúdia z pera Jozefa Urminského skúmajúca archeolo-

gicko-historické súvislosti vývinu kostola a kláštornej budovy. Mapuje v nej genézu vzniku kostola i začiatky fungovania rádu a na základe archeologických výskumov interpretuje stavebné premeny kláštora vhodne doplnené názornými vizualizáciami. Nasledujú tri kapitoly, ktorých autorom je historik Ivan Pastorek. Zaoberá sa vznikom kláštora, okolnosťami jeho založenia i osudmi iniciátorov tohto rozhodnutia. Ďalej pokračuje približením jeho najstaršej histórie (v kláštornej budove fungovala jedna z prvých tlačiarň na území Slovenska a v 16. stor. tu sídlilo evanjelické trojjazyčné gymnázium) a popisom architektonického vývoja oboch budov. Interiér Kostola všetkých svätých si v nasledujúcej časti knihy podrobne všima Monika Remenárová. Výtvare zhodnocuje, slohovo zaraďuje a sémanticky interpretuje umelecké stvárnenie všetkých oltárov a ich výzdoby v kostole, nezabúda ani na ďalšie dôležité objekty v chrámovom priestore ako je napríklad kazateľnica.

Málo prebádané, tajomstvami opradené a verejnosti len výnimočne sprístupnené je podzemie kláštornej budovy, ktoré nám približuje Jozef Urminský. Oboznamuje čitateľa s miestami, ktoré slúžili ako hrobky a popisuje najrozsiahlejší priestor renesančnej krypty. Zameriava sa na najstaršie identifikované náhrobné dosky a kamene a prostredníctvom čítania epitafov skladá mozaiku historických súvislostí hlohovských panovníckych rodov Thurzovcov a Erdődyovcov. Františkánska rehoľa je známa svojím sústredeným záujmom aj o umenie a vedu. V plynutí dejín dokazujú túto orientáciu aj mnohé osobnosti hlohovského kláštora. Opäť Ivan Pastorek si všima aj výrazný prínos františkánov do slovenskej kultúry v rôznych odvetviach umeleckej tvorivosti. Barokovú chrámovú hudbu re-

prezentuje B. Naiman, E. Pascha a najmä P. Baján (je mu venovaná aj samostatná kapitola), majstrovstvo chorálového spevu J. Zrunek. Výtvare umenie reprezentujú najmä K. Švestka, I. Buzássy a T. J. Tekel. Najpočetnejšie zastúpenie majú literáti. Od barokových spisovateľov J. Abrahámffy, I. Terchoviča a H. Gavlovíča, cez mnohých reprezentantov bernolákovského hnutia až po osobnosti 20. stor., akými boli R. Dilong, C. Lepáček, D. F. Tomašovič či J. V. Gajdoš, ktorý v hlohovskom kláštore objavil významnú literárnu pamiatku Hlohovské listy hlholské. Plejádu františkánskych osobností dokresľujú ďalšie kapitoly. So zameraním na cirkevnú kultúru si význam ich práce všima Stanislava Patayová. Nezmazateľne sa v tomto zmysle zapísali do histórie kláštora napr. dramatik M. Lukyč, redaktor L. Matoška, ale napríklad aj kolektív cirkevného spevokolu. Hospodárske, právne, administratívne a cirkevné záznamy analyzuje S. Planietová vo svetle ich každodenného využívania ako doklad čulého kláštorného života. Upozorňuje tiež na bohatú a zastúpením zväzkov rôznorodú knižnicu, v ktorej sa nachádzali aj významné rukopisy a inkunábuly.

Knihu považujem za oveľa viac než iba za obhliadnutie sa do 520-ročnej histórie františkánov v Hlohovci. Je totiž odborne fundovaným, historických súvislostiach podaným, interpretačne vhodne vyargumentovaným a najmä so zaujatím napsaným dielom, ktoré vykresľuje Kostol všetkých svätých s kláštrom ako duchovné a náboženské centrum Hlohovca s kontinuálnym zachovávaním svojich hodnôt. Je svedectvom prítomnosti jednej úspešnej a životaschopnej tradície františkánskeho rádu, ktorý má čo povedať prostredníctvom tejto knihy aj súčasníkovi.

MARIÁN KAMENČIK

Odkaz solúnskych bratov v slovenskej literatúre

V čase vrcholiacich osláv 1150. výročia príchodu svätých Konštantína-Cyrila a Metoda na územie dnešného Slovenska sa dostáva do rúk čitateľov výberová antológia diel Svätých Cyril a svätých Metod v slovenskej literatúre (Nitra: UKF, 2012), ktorú zostavila dvojica popredných slovenských literárnych vedcov - Peter Liba a Silvia Lauková. Keďže jej cieľom je ponúknuť príjemcovi texty z oblasti všetkých troch literárnych druhov a ich žánrov, zostavovatelia sa rozhodli rozdeliť ju na štyri časti: Svätý Cyril a svätý Metod očami súčasníkov, Svätý Cyril a svätý Metod vo veršoch, Svätý Cyril a svätý Metod v prozaickej tvorbe a napokon Svätý Cyril a svätý Metod v dramatickom spracovaní.

Za jeden z hlavných dôvodov, prečo vôbec takáto výberová antológia vznikla, nepovažujem len samo významné jubileum, ale najmä potrebu sprítmniť súčasnému človeku tradíciu diela, ktoré, ako uvádzajú zostavovatelia antológie v slove na úvod, prešlo „hranicami časov a stalo sa súčasťou nás samých, našej kultúry, nášho myslenia, našej literatúry“ (s. 7). A to, že sa im daný cieľ podarilo skutočne naplniť, dokazuje najmä zaradenie textov od mnohých autorov, ktorých tvorbu slovenská literárna kritika evidovala a, žiaľ, zväčša i dnes eviduje, len ako tvorcov okrajovej literatúry. A tak okrem slávnych mien, ktorých pozná hľadám každý absolvent strednej školy, konkrétne Jána Kollára, Jána Hollého, Juraja Fándlyho, Eudovíta Štúra, Jozefa Miloslava Hurbana, Andreja Sládkoviča, Pavla Országha Hviezdoslava, Ladislava Nádaši Jégého, Štefana Kréméryho, Milana Rúfusu, Milana Ferka a iných, dostávajú svoj priestor i texty od autorov slovenskej katolíckej moderny (Rudolfa Dilonga, Jána Harantu, Karola Strmeňa, Mikuláša Šprinca, Janka Silana, Gorazda Zvonického, prozaika Pavla Hrtúsa Jurinu), a taktiež vierovyznaním či tematickým zameraním svojej tvorby spríaznených spútnikov katolíckej moderny (Andreja Zamova, Jána Hudeca atď.). Najviac ma však teší skutočnosť, že zostavovatelia nezabudli ani na súčasného veľkána slovenskej kresťanskej literatúry - gréckokatolíckeho kňaza, básnika a prozaika - Mons. Jozefa Tótha, ktorého až v posledných rokoch spoznávaný prozaické či básnické dielo dokazuje, že ide o proroka celej slovenskej duchovnej kultúry vôbec. Na posúdenie možno uviesť aspoň zopár veršov z básne Te Deum svätých Cyrila a Metoda, vybranej do danej antológie: „Zostúpili sme z dejín Nenávratna, / stačili na to dvaja apoštoli. / Minulo sa zlato / a striebro dárnych kráľov / a vojská spia v urnách popolom. / Ďalej než zbraňou / dôjdeš so Slovom, / ktoré sa telom stalo / a s nami a v nás / v medzirieči prebývalo / jak v prvej fáze v Edene. / (...) / Na úpätí týchto hluchých skál / spievame bratia s bratmi - / tí, čo mali zomrieť, / a žijú - / chválu chváli!“ (s. 115 - 116). Tiež mená - dovolím si tvrdiť - súčasných nasledovníkov, čo sa týka poetologickej, tematickej či motivickej nadväznosti, medzivojovej skupiny autorov slovenskej katolíckej moderny Teofilu Klasa, Viliama Turčányho či Michala Chudu dokazujú, že to Slovo, stojace na počiatku ľudstva a celého stvorenia, a tiež slovo, ktoré Konštantínovým Proglasom otvára bránu slovenskej literatúre, vyoralo hlbokú brázu do slovanskej i slovenskej kultúry, a to prostredníctvom dvoch spoločníkov, spoločne ťahajúcimi za jeden povraz. Opäť tak možno odcitovať názor zostavovateľov antológie z úvodného slova: „Vďaka solúnskym bratom, ktorí stáli pri kolíske našej literatúry, môžeme stáť my tu dnes; a ak aj pochybujeme o cyrilo-metodskej tradícii v súčasnej spoločnosti, nemôžeme pochybovať o jej línii v dejinách slovenskej literatúry“ (s. 7).

Stručný pohľad na antológiu ukončím modlitbou z Kyjevských listov, ktorou zostavovatelia umiestnili na úvod knihy: „Pozri, Pane, milosťou svojou naše kráľovstvo. A nevydaj, čo je naše, cudzím. A neodaj nás v korisť národom pohanským; skrze Krista, Pána nášho, ktorý kraľuje s Otcom i svätým (Duchom).“

JÁN GALLIK

/Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

23. júla 1945

Do tretieho mesiaca. Stále častejšie správy z ČSR. Ak sú pravdivé, pokiaľ ide o Slovenko, človeka uspokojujú ako Slováka. Nemci sa však rozčuľujú, i Maďari pre vystaňovanie ich ľudí. Lenže nemusí to byť nespravodlivé a potom: či je iné východisko? Pre jednotlivcov postihnutých, deti, ženy nevinné je to zlé, ale čo komu urobili deti poľské, české a státisíce museli prežiť to najhoršie, ak prežili! Maďari zase celých sto rokov v našom prípade nechceli pochopiť, že aj my sme národ, ktorý má právo na reč a slobodu. Nebolo väčších šovinistov, ako Maďari. Proti nim už vyše sto rokov sústavne u Viedne a u Nemcov hľadali Slováci oporu, keď sa tak šeredne sklamali v Rusoch po roku 1848. História, prečo s Nemcami proti Maďarom, prečo nádeje v Poliakoch proti Čechom a najmä prečo len Nemci nám pomohli v najhoršej situácii?

Veľmoci západné nie sú bez viny na tom. 7. júna 1861 v Memorandume naši tak jasne, ale nešovinsticky sa postavili za právo samourčovacie. - A? Zatvorené gymnáziá, Matica, lebo „Slováci to nechceli“, povedali „protestné akcie“. Nedovolili vychovať ľud, vychovávali ho skrivené Maďari a dali mu odhlasovať protesty proti vlastnému právu (po Memorande). Smernicou sa stalo: keď sa Maďari spájajú s Nemcami, treba ich predísť, ak nechceme národne zahynúť. Po vyrovnaní roku 1867 s Viedňou Hurban (1869) do väzenia, školy, atď. pozatvárané, pomoc odnikiaľ.

Bolí sme síce oklamani, ale možno málo urobili naši predkovia, aby strhli Viedeň na svoju cestu, federalizovať Rakúsko-Uhorsko a nerozbiť sa na slovanskom kongrese, kde... Roku 1938 - 1939, keď sme videli, že po anšluse nutne príde k rozbitiu ČSR, pre pokračovanie Anglicka - veď to bolo evidentné už za Rakúsko-Uhorska, že veľkonemecké snahy v ... zákone majú, boli sme povinní (i Poliaci a Maďari!) chrániť si, čo sa dalo a vydobýť si, čo nám patrilo, ale Zakopane, napríklad, sme odmietli, no Košice, Devín, Nitriansko stratili sme preto, lebo sme sa neskoro dostali k slovu, teda ak sme sa v niečom prevínili a zavinili osud Košíc, to v omeškani sa a v ústupnosti našej bolo v časoch 1930 - 1938.

Včera vedúci lekár veliteľovi údajne: Tábor hladuje, posledné týždne na deň ani do 400 kalórií, keby mohli - išli by k boľševikom, atď. Nerozmyslené veci. Vonku možno skutočne je hlad. Ktovie, čo sa deje v krajoch obsadených Francúzmi (Poliakmi, Čechmi - ak sú také kraje). Veď ide o vybavenie účtov a Nemci sa strašne zachovali. Ja tu pri nedostatku len jedno precitujem bolestne a v obavách: či deti, žena, či tí majú čo jesť, aby sa udržali. Lepšie by bolo toto všetko nevidieť. Arcibiskup Paladyj mi rozprával dnes o rozhovore, ktorý mal s katolíckym biskupom v Passau, ktorý sa bojí, že o mesiace pri voľbách boľševici strhnú vedenie v krajoch Američanmi obsadených - v celom Bavorsku. Paladyj od roku 1919 uteká pred boľševikmi (menoval sa Rudenko). Bol funkcionárom za vlády samostatnej Ukrajiny a zrejme, že po prehre museli pred boľševikmi ujsť, ale nemyslel, že práve Američania to budú, ktorí ho zatvorili. Nie je roztrpčený, len ťažko to znáša. Kratschner mi rozprával, ako sa pohádali španielski koncentráci s Grékmi, ktorí si vymohli prať pre Američanov a prenajali to Španielom. Čo dostali, z toho polovicu dávali Španielom. Predvčerom však cigarety vyfajčili i mäso zjedli a len kosti a špačky nechali pre Španielov. Tí zúrili: „Nás zatvorených držali Nemci, že sme boľševici a proti Francovi, teraz nás držia Američania a ešte títo tu nás okrádajú!“ A tí Gréci, to sú: ministerský predseda, minister dopravy a viceprezident gréckej národnej banky.

Kto hladný vie zostať človekom, to je chlap. Hlad mení hodnoty, prevracia hierarchie, mravy a kaceter - boxer je na prvom mieste. Arcibiskup Paladyj a jeho kňazi dnes chceli začať hladovku - odhovril som ich.

24. júla 1945

Utorok. Pozorujem, darmo si univerzitný profesor, generálny riaditeľ najväčších tovární,

vynálezca, minister, generál alebo vyslanec, keď si hladný, len to ťa zachráni a zachová človekom, čo sa nazýva duchom a dušou, ale i tu sú hodnoty hore nohami. Ináč zvierá v človeku ovládne naučené, ovládne inteligenciu, stud - a chodíš nahatý nielen tak telom ako my v dnešných horúčavách, ale celkom.

Maďarský veľkostatkár, ktorý zdôrazňuje svoje von a zu a historickú famíliu, chodil včera bosý, v dlhom gumáku, v klobúku, s poľnou fľaškou a monoklom, vrah na prechádzku. Minule išiel pre vodu, zabudol fľašku, vrátil sa po ňu, ale pri vodovodoch nevedel, čo vlastne chcel a len v baraku zbadal,

ALEXANDER MACH

Očakávaní... s nádejou

Denníky, odkazy a listy. Marec 1945 - júl 1947

že zabudol vodu doniesť. Rozčuľoval sa, že ho zase ktosi urazil pre monokel. Vrah, vrazí mu ho do zadku, keď ho ešte raz uvidí, lebo monoklisti nás dostali do tohto hnoja. Kostelac a plukovník Šteinfel boli včera na výsluchu. Šteinfel (brat chorvátskeho ministra vojny) bol poverený evakuovať vládu. Ako Losterfer i Šteinfel o úrovni výsluchu. Kostelac: Pýtal sa ma, či som podriadený ministrovi vnútra. Tvrdil, že som SS. Potom: diplomatom byť, to je dobre, cez hranice netreba. V Južoslávii sú boje Dražu Mihaloviča proti Titovi. - Keď Amerika chce, za 24 hodín je Tito odbavený. Petar bude grécky i juhoslovanský kráľ. - Itália bude 20 rokov obsadená Nemcami.

24. júla 1945

V noci pri svetle strážnej lampy - okrem toho práve plný mesiac - si zapisujem po peknom, slnečnom dni: stráž prechodí za drôtenou ohradou, ktorá je dupľovaná a asi 5 m vysoká. Pred polhodinou trúbila nejaká loď na Dunaji pri Deggendorfe a poľnica amerického vojaka pred našou bránou, kde na stožiar cez deň veje americká zástava, oznamovala koniec dňa. Ale zato ešte i teraz počuť zo strážnych budov rádio, nejaké džesoviny prenáša z Luxemburgu alebo spoza mora. Raz začalo Beethovena, ale niekto to tam odkrútil na džez, úžasná bolesť je v takej chvíli bezmocnosť.

Večer bol rozhovor na tému: európske občianstvo a cezeň svetové (ak majú byť v ňom nejaké hodnoty, ktoré dajú životu zmysel). Zorganizovali sme si skvelú knihu Kurt Hildebrandtov Goethe...

25. júla 1945

Streda. Pekná noc, pekný deň. Vyrovnané, mierne chvíle prežívam, i keď sme museli traja sa spojiť a strážiť pri delení chleba, aby bola spravodlivosť. I najlepší potrebuje dnes kontrolu silnejších, aby sa nepomýlil v prospech svoj alebo svojich. Sme tu ôsmi, štyria sme akosi spolu, i keď ten štvrtý je Nemec, ale bavorský.

Človek pomaly nachádza aj tu správnu mieru pre veci, skutky a ľudí. Myslím mnoho na ženu a deti. O Eržike sny a ponosy. Aj dnes v noci bol som v tábore vo Vöcklabrucku. V jednej izbe Eržika, v druhej deti. Dobře zariadené, slušne oblečené, spokojné. Záhradka u Eržiky. Ale i rozprávka o takom niečom, ako keď som bol v trenčianskom väzení a bývali sme na So-

kolskej, kde bývali sme od roku 1933. Ale asi iný pohľad mám dnes na veci. Tuším krajší, čistejší, ale tým silnejšie to hýbe so mnou a za každých okolností všetko vidím najlepšie. Tak, ako je to najlepšie pre Teba, Mojka, pre tvoju chvíľu i pre budúce tvoje dni a desaťročia. Včera som sa mal dozvedieť, čo je s nimi, ale nič. Zabíjam myšlienky do hovorov o: Parcival ... Götheho tvorba, učenie angličtiny a ruštiny atď. - a nové pohľady na dejiny naše a to všetko vyrovnáva.

Metropolita stráca nervy. Žaluje sa Šerockij (pravoslávny poľný kurát) a potom aj on bol stratený. O dve hodiny ho našli, čítal Hru-

boli, ináč by sa vojna predĺžila a dnes vidíme, i keby bolo Nemecko vyhralo, bolo by to strašné aj pre „víťazov“ i pre porazených. Bolo by nutne prehralo mier, keby z celej Európy bolo urobilo druhé Poľsko. - Dnes všetci uznávajú: Bormann bol ... protikresťanskou politikou, Rosenberg a taký Koch Ukrajincia a Rusa pokladali za menejcenného, slavianske národy mali na posmech - a teraz zúria, že si ich Rusi neberú za podriadených spojencov alebo aspoň za pomocníkov proti Amerike. Ide, pravda, o garnitúru, ktorá viac nepríde k slovu. Statočný, ľudský Nemec bude ešte ľudskejší - a nie komunizmus, nie bormanovčina, ale európanstvo, pravda socialistické a kresťanské, to nakoniec vyhrá.

V The Stars and Stripes z 21. júla som zrel obraz veľký. Potsdamská konferencia okolo round table, kde sedí The Big Three. Na inom obraze Stalin a Churchill v uniformách, Truman v civile. Nám zaujímavý pocit bol čítať podrobný opis jedálneho lístku potsdamského pre veľkých Troch - a o deň v novinách tých istých, že milióny v Berlíne majú strašný hlad, že americkí vojaci za raciony kupujú zlaté hodinky a predávajú ich Rusom, ktorí majú peniaze z krádeže. Človek žasne, ale verí, keď číta, aký úžasný nemrav zúri v Berlíne a iných veľkomestách Európy. My budme ticho, i o hlade keby sme museli byť. Nie azda z viny, lebo keby znovu sme mali začať, ináč nemôžeme - i keby s Attilom alebo iným „bičom Božím“ - veď v našom prípade urobil to, čo je od Boha, čo je podľa prirodzeného zákona ako nástroj pomocný bol - no ide o cieľ a ten dosiahnuť nejde bez ďalších obetí: totiž v národe a štáte i duševné blaho a dobre byť zasadený do mravu európskeho: do zákona Európy.

26. júla 1945

Každé ráno je tu pred našim barakom milý obraz, jeden holandský profesor, staručký, prinesie si svoje biedne jedlo, prestretú handierku stavia na kisi, na druhej strane drôtu v ženskom oddelení jeho staručká žena. Aj on je biely, aj ona. Nesmú hovoriť, nikto z mužov so ženami ani zďaleka hovoriť nesmie - ale keby títo hovorili medzi sebou, ani americkí vojaci to „nebadajú“. Pozerajú sa na seba celý deň. V očiach majú pokoj, akési poznanie čistého, pekného. Milý obraz. On učil vrah gréčtinu a možno dejiny umenia. Na sklonku života sú tu. Bolí presvedčení: on, že keď celý svet nechal Nemecko vykročiť na istú cestu a keď Ho-

Alexander Mach s rodinou, september 1944. Na snímke sú manželka Alžbeta, Marta, Paľo, Roman, Darinka, Vojtko

landsko sa dostalo do jeho moci, on musel aj ďalej prednášať gréčtinu a prijal nemecké počty a podporoval Nemcov, ona, že bola verná svojmu mužovi a čo on robil, to pokladala za dobre. Je aj to možné, že pravda je iná, ja som to takto počul a takto je pekná.

Nepekneho tu je však omnoho viac. Včera Losterfer bol na práci v Platingu. Z píly brali dosky. Riaditeľ píly, atď. Diet'a sem prinieslo kus chleba, že matka posla - a utieklo. Rozdelili si ho a zjedli ako zázrak.

Aká je nálada? R. - Hovorí sa, že do Bavorska prídu Rusi. A čo obyvatelia? Dnes sa už neboja ako pred 2 - 3 mesiacmi, ba čakajú ich. Ľudia sú rozzúrení na to, čo sa dnes deje - i tam u väzňov v táborech, i vonku. Myslia si, že u bolševikov je to lepšie. Ktorí odtiaľ prichádzajú, robia náladu za bolševikov. Aj on potvrdil to, čo arcibiskupovi Paladyjovi povedal biskup v Passau.

Včera tu spáchal samovraždu kreisleiter alebo mešťanosta z Passau - po výsluchu. Vypočutý bol aj Dr. Zöldi Marci, zbili ho, bol sa ukázať, ale u neho nie div, lebo bol vraj veliteľom, keď v Novom Sade (Újvidék) Maďari dali strieľať do Srbov a povraždili tam mnoho nevinných.

Ruský inžinier Sulim (je od Hamburgu), ktorý bol direktorom v zbrojárskych továrňach, bol vypočutý poľským nadporučikom. Američania: „Toto tak nezostane, vec nie je skončená. Uspokojte sa, čoskoro sa to všetko zmení“. Asi také isté slová počul od toho istého archidia-kon Rudikow, ktorý sa sťažoval na neslýchaný spôsob, ako ich prijali, čo im vzali a čo sa tu robí v tábore. „Dnes už ľutujem, že som utiekol pred bolševikmi“.

27. júla 1945

Piatok. Jedenásť týždňov. Včera večer búrka, v noci dážď, teraz - poludnie - od rána svieti slnko. Na natternberskej strane za drôtom bolo vidieť ženy a deti na ceste, kývali - čo keby tak moje? Zašiel som tesne k drôtu, ale boli tu cudzie. Aj tak by sme ťažko mohli hovoriť, len keby som vedel kde sú, či sú vôbec tu alebo vyvezené.

Včera znovu zbili Dr. Zöldyho, je dnes celý opuchnutý. Vraj štyria ho bili. Tábyho a Farkaša pekne vypočuli, priam priateľsky. Niektorých bijú, iných nie. Včera aj Waldeka vypočúvali, vraj pre udalosti v kuchyni. Niektorých sa to všetko ťažko dotýka, prichádzajú záchvaty, strach stále väčší, ale i nádeje. Keby vraj jeden deň dali sa nám najesť, všetko bude za Američanov, takto však každý Nemej je tu naladený pre bolševikov.

Žalúdok, hlad, čo bude na obed, či dostanem vôbec kartu na obed. Z 2 000 ľudí len 200 dostane - také otázky rozhodujú ešte aj v svetonázore generálov, vyslancov a univerzitných profesorov. Na raňajky, ktoré trasúci sme čakali, bol kúsok chleba a čierna voda - káva to má byť. Po kútoch si varia tajne z práce vonku prinesené, z poľa „ukradnuté“ zemiaky, sóju a všelijaké zeliny - a ako to chutí a ako im to závidia iní! Zasmial som sa, keď mi prišlo na um, že som nevedel jesť kapustu. Včera sme mali na obed i na večeru polievku z kapustných listov, hlúbov a zjedol som svoju porciu a ešte liter, čo som si „zorganizoval“.

Ako tu hovoria o Slovensku! Radosť. Neznámi na „dreve“ - my s Tábym sme mali na programe Parcivala a rytiersky rad ružového kríža - grálovú legendu rozlične spracovanú v umení. - Nemci hovorili Maďarom: aj u vás bolo lepšie, i v Chorvátsku, ale nikde nebolo tak, ako na Slovensku. Iný (Rumun): ani v Dánsku, ale ani v neutrálnych štátoch nebolo tak dobre, ako na Slovensku. Nevedeli, ako príjemne mi to bolo počuť.

28. júla 1945

Sobota. Včerajšok pod dojmom volebnej

porážky Churchilla. Víťazstvo labouristov dalo základ senzáčným kombináciám. Z Nemcov vyráža zúfalstvo v neobvyčajných formách. Zúrili na Američanov, chceli radšej bolševikov ešte pred 2 - 3 dňami a dnes lamentujú, že porážkou Churchillovou Stalin stal sa ešte silnejším.

Ale nad svetovou politikou je tu rozhodujúca otázka stravy. Čo všetko vieme zjesť? Aj mne nestrávitelné žily v akýchsi pomyjach robia radosť, keď ich nájdem a môžem hrýzť. O inom sa v tábore nehovorí, len čo bude jesť. Niektorých oči začínajú mať lesk pološialencov. U nás včera Dreiningler stratil nervy, plakal a samovraždu spomínal. Plakal i náš dobrák Wadlinger. Prišla mu žena, bicyklom 800 km urobila. Doniesla balík, štyri dni tu prosila, i on orodoval, komandant už aj naznačil, že keď stráž pustí, on dovoľí, aby sa na 2 - 3 minúty stretli rozprávajú - ale dnes musela odísť bez výsledku. Waldek ju vraj poslal pre šnaps a teraz ide do Mníchova, kde dúfa zohnať šnaps, aby potom za túto cenu mohla hovoriť s mužom. Človeku je až zle pri týchto veciach, šnaps a všetko je možné! A už raz hrozilo celému tábore najhoršie pre Waldekove pokusy dodať šnaps - pred týždňom asi to bolo.

Mnoho sa hovorí o Srbovi, ktorý vypočúva. Včera jeden v drepe musel vypovedať a bili ho, že i samotní americkí vojaci sa nad tým rozhorčovali.

Dnes večer v susedovej izbe nášho baru X., číslo izby 6 úžasné stonanie, ba vrčanie ako psa. Priniesli na nosidlách jedného vypočutého. Má zlomené rebrá, čelust' a údajne i lebečná kosť je dotknutá. Je to nejaký boxer, ktorý v nemeckom koncentračnom lágri bol kápo. Do dneška nebolo možné vydržať s ním. Do každého zapáral, minule i do Losterfera. A viedol tréning v boxe Američanom. Aj výsluch jeho začal sa vraj ich priateľským boxom, ale potom pri samotnom výsluchu čosi tajil alebo klamal - a doniesli ho na nosidlách. Je mi ho ľúto, ale myslím, málo je takých v tábore, čo ho ľutujú.

Dnes je výročie smrti pravoslávneho sv. Vladimira († 1015). Pravoslávny metropolita odbavoval pobožnosť. Držím s nimi, len po rusky hovoríme a ide mi to, iba s písaním pomaly. - Dozvedel som sa zo Stars and Stripes (dnešné alebo včerajšie číslo), ako sú zatvorení a žijú Dönitz, Göring, atď. V nejakom starom hoteli, kde majú na raňajky kávu, vajička, na večeru kakao atď... - opísané je menu, veru im závidíme, my, obyvatelia natternberského tábora. Tu niet kakaa alebo takých vecí ako vajce, hovädzie polievky. Kde - tu zemiaky a dnes odpoľudnia sme si zorganizovali kapustné listy, pokračovali a ja som ich zjedol za pollitrového hrnca a bol som šťastlivý. Svet je škola a hlad je najlepší majster. Vymýšľame tu jedlá, o akých sa ani sviniam nesníva. No, možno je nám lepšie ako v Berlíne alebo iných veľkomestách slobodným.

Dnešok bol daždívny, odpoľudnia v práci nás chytil lejak, chutne som premokol a že som bol bosý i trochu premrznutý, som prišiel z práce, ale aj v tom bola radosť, lebo mal som príjemnú chvíľu, keď som sa mohol v baru zohriať - a tá kapusta!

29. júla 1945

Nedeľa. Prebrali sme dejiny pravoslávnej cirkvi po rusky. Celý deň chladný vetrik, ale ináč príjemne. Téma dňa v tábore: niet soli, niet ničoho. Ale zato vždy sa niečo nájde. Napríklad Losterferovi sa podarilo celý bochník chleba. Rozdelili sme si ho štyria: Wadlinger, Táby, Losterfer a ja a mali sme hody. Deťom by som raz chcel o tom rozprávať, čo je kúsok chleba, ale sa bojím, že aj ony budú vedieť jeho cenu. Citím však, že sú dobré a že nakoniec to s nimi dobre bude. Nemohol by som mať tú vnútornú istotu a pomerne dobré po-

city, keby nebolo ich nádherného, vrúcneho pomeru ku mne, ich modlitby a ich starosti. Stále si predstavujem, čo je a čo by som chcel pre nich. Ak len bude možné, musia sa naučiť po rusky, po anglicky a Paľo i Marta aj po francúzsky, okrem nemčiny. A preto je dobre a nechcem nasilu prekaziť to, čo im môže dať svet. Ak sa vrátia domov, nič sa im nestane, ale v detských rokoch a silách nedostanú to, čo vo svete - hoc aj z biedneho života. A o niekoľko rokov sa vrátíme. Dnes aj doma len bieda by čakala na ne a nijaké možnosti, okrem toho, koľki by si chceli získať zásluhy špinením nielen mňa, ale aj deti - a to by bolo neznesiteľné. - Vo svete sa udržia, ak budú dobre vedené. Rád by som a viem, čo je pre život z toho:

1., klasické školy alebo aspoň súkromne latinskú a grécku kultúru, dejiny, umenie, grécku a rímsku mytológiu. Keby som nemal klasických škôl, myslím, svet a život by som nechápal dosť dobre a nebol by taký obsažný a pekný pre mňa.

2., Nebáť sa cesty do sveta, skúsenosti ešte i trpké v táborech vo svete budú neoceniteľné, keď sa však budú učiť, keď každé polozenie chytia za šticu a urobia si z neho školu. Tu, napríklad, okrem reči možno sa naučiť stolárčine, murárskym prácam - ja napríklad cementové práce, miešať cement, uhádnuť, kedy je správny už viem a teraz by som chcel do stolárskej dielne.

3., To je vlastne prvé: kresťanský základ i z učenia, ale i v presvedčení mať hlboko vstúpený. Nedať sa pomýliť nijakou módou, ani politickou ani „mravnou“. A potom: nikdy nič neurobiť, ak je to v moci, nepripustiť, čo je proti tomuto presvedčeniu. Ak niečo pokladá za lepšie, než káže názor a učenie katolícke, nech si to dobre preštuduje a nech vyčká s úsudkom, nakoniec sa presvedčí, že správny je svetonázor kresťanský. Aj vo veci národnej! A preto všade vo svete byť Slovákom. Mať vždy aspoň jednu dobrú slovenskú knihu so sebou a modlitebnú knižku výlučne slovenskú!

29. júla 1945

(Nedeľa. Pokračovanie) A po slovensky všetky modlitby. Pravda, rozumne, lebo dobrá modlitba, to je vyhratý život a správna smrť. Vedieť sa pomodliť Otčenáš ráno i večer dobre, to je dobrý deň a dobrá noc. Nie odrecitovať, ale prežiť a precítiť a premyslieť i domyslieť zmysel každého slova a človek s Otčenášom nájde cestu aj z najzamotanejšieho bludíšťa. Modlíme sa nie Otče môj, ale Otec všetkých ľudí a národov - teda všetci sme od Neho, z Neho, Jemu za všetko zaviazaní, od Neho odvislí a medzi sebou všetci ľudia bratia. Ktorý si na nebesiach, totiž najmä tam hore, ale aj tu dolu, ale tak, aby nás všetko, čo je dolu Božie, viedlo hore. Keď sa pozriem hore, zachytím sa mračna, mesiaca, hviezdy alebo ďalekej hory, to všetko je od Boha a tam sa stretajú moje oči zaiste s modlitbou ženy, detí, matky - a človeka to vyrovná. Vie, čo je cieľ a keď mu je zle, cíti, že pre ten cieľ práve to zlé je dobré. Niekedy človek zostane dlho pri prvej vete i niekedy len v prostriedku alebo na konci sa vhlbi do myšlienky z Otčenáša chlieb náš každodenný - to myslíš na deti a prosíš, až krvavo ponížený a na každú obeť odhodlaný, aby len deti mali čo jesť. Chcel by si vlastný, túžobne čakany kúsok poslať deťom a ľahšie znesieš vlastný hlad, ba s radosťou, skoro s vnútornou slasťou sa odriekaš chleba pre deti a ženie ťa to do práce, do učenia, do poníženia dobrovoľného - a keď to robíš z Otčenáša pre svojich, všetko sa stáva samozrejším a ty si vznešený, povznesený a prerazíš cestu aj tam, kde sa podľa výpočtov zdá byť navždy zarúbanou. Napríklad chvíľami som rozzúrený na Waldeka preto, že mu už neverím, toľko ráz zmenil alebo nedodržiaval povedané, ale ľahko sa premôžem, aby som kráčať tou starou cestou Otčenášovou - a verím, správne idem.

4., Sú krásy v živote, ktoré mať a žiť je druhým zmyslom života. Hudba, spev, po vykonanej povinnosti divadlo, kniha. Mne bol klavír za detstva neznámy zázrak. Učiť sa poznať a sústavne - Mozarta, Liszta, Wagnera! To dáva krídla a naplní život hlbším zmyslom. Všetko sa tým okrášli. Len nieist' so špinavými rukami! A bez predbežného štúdia do opery. Keby tak bolo možné aspoň raz do mesiaca cennú operu alebo koncert a sústavne klavír! Vždy sa nájde niekto, kto je vďačný, ak môže hovoriť o hudbe, od toho sa učiť, vždy sa nájde verejná knižnica, odtiaľ si vypožičať vo stredu životopis Wagnera, dejiny jeho doby a jeho tvorby, legendu Sv. Grála a dejiny z kraja a času kde a kedy sa odohráva Parsival a potom v nedeľu ísť alebo dať deťom možnosť, aby šli čo aj do druhého mesta na program Parsivala! To Martuška už dobre chápe, i Paľko, pomaly treba Romka zasvätiť. Preto žiť v blízkosti veľkého mesta. Keď už vo svete cudzom, tak pri veľkom meste, pri veľkej vode a pri veľkých horách. - I pri čítaní pozor. Noviny čím menej a len dobre vybraté, vážne. Knihu len na úrovni. A keď tak Marta chytí Dostojevského, čo nie je ešte pre ňu, treba po večeroch s ňou hovoriť o prečítanom a upraviť jej postreh, nenechať ju na seba s najťažšími problémami mladej duše. Radšej menej, ale vybraté knihy a s niektorými (napríklad práve Dostojevský) - vyčakať, aby neotrúvili a neurobili mladú dušu starečkou, vyšinitou.

Dnes počul som o súde nad Pétainom. Že „zradca“, lebo spolu s Reynaudom zastavili boj, keď boli ponechaní na seba. Rumuni atď., keď opustili Nemcov, urobili hrdinskú službu vlasti, keď Francia opustila spojenca, spáchala zradu. My sme vojnoví zločinci, ale kto napadol Fínsko, kto si rozdelil Poľsko, kto dal rozdeliť ČSR, atď.? A keď Nemci zlé veci v koncentrákoch robili, my sme boli proti, ale či my sme mohli mať vplyv na Nemecko, keď Amerika a Anglicko nemohli ovplyvniť Rusko a predsa uznali za potrebné a mravné byť s ním v spojení, hoci Nemecku to isté spojenectvo bolo vytýkané. Keď číta človek, že Pétain je zradca, neviem, čo sa raz bude písať o iných, dnes módnych veľkých. Ešte aj v Otčenáši myslíš na to: Pétain zradca. Ja som si vždy ctil aj bolševické aj československé presvedčenie - a len keď výslovne proti nášmu štátu dokázane niečo robili, dostali také mierne tresty, lebo aj ich činy boli u nás mierne. O tom by mohol hovoriť terajší poverenec pre veci školské v slovenskej vláde Laco Novomeský. O Pétainovi som čítal v Regensburg Poste. Dostáva každý barak jedno číslo.

30. júla 1945

Pri raňajšom nástupe väčšina ako muchy - od hladu. Po raňajkách roztrpčenie a zlé reči, lebo nadnes bolo prisľúbené, že strava bude znesiteľná - a zhoršila sa, i menej je než bolo. Všetci čítali, alebo od tých, ktorí čítali v The Stars and Stripes, že Göring, Dönitz a Ribbentrop na raňajky majú kávu, vajička atď., na obed hovädziu polievku, mäso so zeleninou, na večeru kakao s mliekom, syr, ovocie atď., ale nie je pravda, že aj víno dostanú a cigarety tiež nedostanú, „ale tabak, aby si sami museli ukrútiť“ - všetci to počuli a zúria a chcú radšej k bolševikom. „Tak my sme väčší vinníci, my máme tu skapať od hladu, ktorí keby sme neplnili rozkazy, sme zastrelení?“ Vysvetľujem im, že oni po 2 - 3 mesiacoch sú slobodní, kdežto Göring vie, čo ho čaká a bude to väčší trest, než terajšie hladovanie v našom tábore.

Ešte vždy som pod dojmom včerajších večerných bohoslužieb pravoslávnych. Ťažký, krásny v svojej farche spev, veky a smútok vekov modlí sa v tom speve k Bohu. Chladno.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.

Telefón 0903 846 313.

Vydáva FACTUM BONUM, spol. s r. o.,

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *TEODOR KRÍŽKA*. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo elektronicky na e-mailovej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. –

Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

„Predovšetkým chceme spomenúť a vyjadriť vďačnosť všetkým tým, čo pracovali - a my vieme s koľkou starostlivosťou - v komisiách a v podkomisiách na vylepšovaní verzií navrhovaných dokumentov, ktoré budú čochvíľa diskutované. Nech už bude konečný úsudok nad týmito schémami akýkoľvek, vy si zaslúžite potlesk a vďačnosť za usilovnosť, čas a námahu, ktoré ste vynaložili pri ich zostavovaní.“

Tieto slová vďaky zazneli z úst pápeža Pavla VI. 14. septembra 1965 pri otvorení posledného obdobia Druhého vatikánskeho koncilu. Štyri obdobia koncilových zasadnutí sa konali spravidla na jeseň: zvyčajne od septembra do decembra. Zvyšné mesiace boli naplnené prácou v koncilových komisiách - vo výše tridsaťčlenných skupinách, ktoré mali spracovať všetky príhovory a písomné pripomienky koncilových otcov a na ich základe upraviť text pripravovaného dokumentu. Každá komisia mala na starosti jeden, najvyššie dva dokumenty a celkovo môže zbrať jedenásť komisií: komisia pre náuku viery a mravov, pre biskupov a správu diecéz, pre východné cirkvi, pre sviatosti, pre disciplínu kleru a kresťanského ľudu, pre rehoľníkov, pre misionárov, pre semináre a kresťanskú výchovu, pre apoštolát laikov, tlač a kultúru, zmiešaná komisia pre schému O Cirkvi v dnešnom svete a od marca 1964 aj prvá pokoncilová komisia pre liturgiu.

Komisiou, ktorá sa stretávala najdlhšie, a ktorá prešla asi najťažšími turbulenciami zo všetkých, bola komisia pre náuku viery a mravov, inak nazývaná „doktrinálna“ či „vieroučinná“. Jej prvým úspechom bolo dokončenie dokumentu o Cirkvi s názvom *Lumen gentium* - Svetlo národov, schválené na záver zasadnutí v roku 1964. Po

troch rokoch intenzívneho rokovania a nemalých sporov, ktoré sa prejavili aj na samotnom koncile, vzal tento dokument pod svoje ochranné krídla pápež Pavol VI., ktorý k nemu pripojil svoju „predbežnú vysvetlivku“ pre správne chápanie zložitých vzťahov medzi biskupským zborom a pápežským primátom. Týmto sa však úloha vieroučnej komisie pod vedením kardinála Otta-

JAROSLAV MUDROŇ SJ

Veta, ktorá zachránila Tradíciu

vianiho nevyčerpa a ako „na rováši“ jej zostávalo dokončenie ďalšieho dokumentu, ktorý si niesla už od prvej koncilovej fázy. Dokument mal spočiatku názov O prameňoch zjavenia a proti jeho zneniu bolo vznesených najviac námietok a pripomienok. Zmenil sa preto jeho názov, z väčšej časti aj jeho text, a vlastne aj komisia, keďže ešte pápež Ján XXIII. k tejto komisii pripojil sekretariát pre jednotu kresťanov. Výsledkom toho mala byť spolupráca dvoch asi najviac protikladných postáv na koncile: konzervatívneho kardinála Ottavianiho a kardinála Bea, ktorý mal zásluhu na výnimočne dobrých vzťahoch koncilovej Cirkvi s nekatolíckymi cirkvami a inými náboženstvami.

Základným kameňom úrazu pri tomto dokumente bol pomer medzi cirkevnou Tradíciou a Svätým písmom. Výlučné zdôraznenie Svätého písma protestantmi v 16. storočí viedlo Katolícku cirkev k vyhláseniu, že okrem Svätého písma je prameňom

Božieho zjavenia aj cirkevná Tradícia. Na základe tohto učenia boli napríklad vyhlásené ako pravdy viery mariánske dogmy o Nepoškvrnenom počatí a Nanebovzatí Panny Márie, o ktorých vo Svätom písme nenachádzame nijaké zmienky. Viedlo to však k opačnej krajnosti, keď sa dôraz na tradíciu stal prekážkou k sprístupneniu Svätého písma pre veriacich. Druhý vatikánsky

bude odsúdený!“ Ale: „Kto by neuvedil hlásaniu apoštolov, bude odsúdený!“ Z tejto argumentácie biskup Pobožný uzatváral: „Posvätný poklad viery tvoria posvätná Tradícia a Sväté písmo a nie naopak.“

Vieroučná komisia vzala túto pripomienku rožňavského biskupa vážne a v ďalšom období, v roku 1965, sa v dokumente hovorilo o „posvätné Tra-

ktorej nemôžem presadiť moje názory, lebo ma podporuje len málo členov.“ V tomto liste Ottaviani žiadal Pavla VI., aby zasiahol osobne do rokovania komisie a aby, podobne ako tomu bolo pri dokumente O Cirkvi, pridal svoju „predbežnú vysvetlivku“, ktorou by rozriešil celý spor.

Tentoraz si však pápež počínal inak a menej autoritatívne - 17. októbra poslal členom komisie list, v ktorom ich požiadal o ďalšie zasadanie s cieľom upraviť odsek O vzťahu medzi Tradíciou a Písmom. Osobitne si žiadal, aby na zasadnutí bol prítomný aj kardinál Bea, čo bolo veľmi múdre rozhodnutie. Kardinál Bea predložil komisii tri formulácie, ktoré mali celú záležitosť osvetliť, a z ktorých napokon hlasovaním zvíťazila veta: „Cirkev nečerpá istotu o všetkom, čo bolo zjavené, iba zo Svätého písma.“

Bolo to vyjadrenie, ktoré sa pozdávalo aj Pavlovi VI. a dávalo priestor pre existenciu Tradície v živote Cirkvi popri nepochybnej dôležitosti Svätého písma. V deň hlasovania nad celým dokumentom 29. októbra 1965 komentoval kardinál Florit z Florencie túto vsuvku slovami: „Posvätná Tradícia nie je predstavená ako kvantitatívny doplnok k Svätému písmu, ani Sväté písmo ako jediná norma celého Božieho zjavenia. Text návrhu teda nebol podstatne zmenený, ale zdokonalený čo sa týka vyjadrovania.“ Výsledkom hlasovania bolo vyše dvetisíc kladných hlasov, len dvadsaťsedem proti a už žiaden hlas s výhradami.

http://sk.radiovaticana.va/news/2013/06/04/veta_ktor%C3%A1_zach%C3%A1nila_trad%C3%ADciu/sl-o-698388-Vatikánskeho-rozhlasu

V celom hospodárstve na Slovensku sa hľadajú možnosti, ako prežiť súčasné krízové obdobie, respektíve ako čím skôr sa z neho dostať. Samozrejme, je tu snaha prijať čo najúčinnéjšie opatrenia. Tieto však by mali byť také, aby neboli na úkor kvality života budúcich generácií. Áno, ľahko sa to povie ale oveľa ťažšie je takéto opatrenia nájsť a zabezpečiť ich realizáciu.

VÍZIA ROZVOJA LESNÍCTVA

Záujmom Slovenska je, aby lesy boli aj naďalej najvýznamnejšou zložkou prírodného prostredia a nenahrádzateľným stabilizátorom krajiny. V súlade so situáciou vo vyspelých štátoch sa predpokladá ďalšie zvyšovanie lesnatosti zo súčasných 41 na 48 - 50 % územia. Na druhej strane, najmä v dôsledku klimatickej zmeny, desertifikácie krajiny a nerovnomerného rozloženia zrážok, ako aj rozšírenie škodcov bude dochádzať k hromadnému hynutiu lesných ekosystémov. Nevyhnutné bude tomuto čeliť finančne náročnými opatreniami.

Do budúcnosti treba jednoznačne rozlišovať zmysel a postavenie lesov, respektíve zabezpečovanie verejných záujmov vo vlastníctve štátu a v neštátnom sektore. Doterajší spôsob zabezpečovania verejných záujmov v neštátnom sektore formou povinnej trpenej ujmy (tarchy) treba zmeniť. Konkrétne prejsť na európsky systém rozšíreného využívania ich majetku lesníckymi službami (environmentálnej a sociálnej povahy) ako súčasť hospodárskej činnosti za úplatu. Týmto by sa podporovala ekonomická stabilita neštátného sektora, ale hlavne rozvoj vidieka, čo je strategickým cieľom Slovenska. Pokiaľ ide o štátny sektor, jeho existencia má svoje opodstatnenie. Tento musí prednostne zabezpečovať plnenie úloh vo verejnom záujme. Obhospodarovanie lesov vo vlastníctve štátu musí

Ako zabezpečiť rozvoj lesov a lesníctva na Slovensku?

po každej stránke dosahovať špičkovú úroveň. Tieto zásady treba premietnuť nielen do lesníckych právnych predpisov, ale aj do iných s lesníctvom súvisiacich zákonov.

Obhospodarovanie všetkých lesov, bez ohľadu na vlastníctvo, sa zabezpečuje podľa rovnakých zásad - podľa lesných hospodárskych plánov (programov starostlivosti o lesy), ktoré schvaľujú orgány štátnej správy lesného hospodárstva. Tieto orgány taktiež kontrolujú ich dodržiavanie a v prípade nerešpektovania záväzných inštitútov sankcionujú príslušné subjekty.

V porovnaní so susednými štátmi zvláštnosťou a prednosťou slovenských lesov je, že na relatívne malej ploche sú veľmi pestré prírodné podmienky a rozličné typy lesov, od nížinných po vysokohorské, a zachovala sa široká škála pôvodných drevín. Tieto prednosti sú devízou pre budúce posilňovanie významu verejnoprospešných funkcií lesa (pôdoochranné a vodohospodárske funkcie, nezastupiteľná funkcia z hľadiska ochrany prírody a krajiny, zdravotná a rekreačná funkcia). Nevyhnutné je, aby sa uplatnili verejné politiky, ktoré zabezpečia finančnú kompenzáciu nákladov lesného hospodárstva za poskytnutie verejných služieb. Dôležitú úlohu by pritom mali zohrávať územné plány rozvoja lesov.

Štúpne aj význam výrobných funkcií lesov, pretože drevo ako obnoviteľná surovina bude mať ešte väčšiu význam pri vyčerpaných zásobách fosílnych energetických surovín. Drevo s prirodzenou esteticky pôsobiacou štruktúrou bude jedným z vy-

hľadávaných prírodných materiálov významne ovplyvňujúcich kvalitu života ľudí. Lesná biomasa bude tvoriť základnú biologickú bázu výroby bio-nafty, bioetanolu, plastov, druhotných olejov, papiera a ďalších netradičných výrobkov.

Vlastné obhospodarovanie lesov (manažment lesných ekosystémov) bude mať jednak výrobný charakter (produkcia hmotných statkov), jednak charakter verejnoprospešných služieb. Lesy vo vlastníctve štátu budú spravovať štátne lesnícke organizácie, prioritou ktorých bude prednostne zabezpečovať verejnoprospešné služby.

STRATEGICKÝ CIEĽ LESNÍCTVA, BARIÉRY JEHO PLNENIA

Strategickým cieľom lesníctva je: zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov založeného na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti, a najmä vidieckych oblastí.

Treba uviesť, že lesnícka činnosť v porovnaní s inými odvetvami je veľmi široká a špecifická. Vyplyva to zo samotného charakteru lesov a lesného hospodárstva. Ide o to, že pri nakladaní s lesmi v kultúrnej krajine (za takúto sa pokladá aj Slovensko), sa musia do úvahy brať mnohé hľadiská, v prvom rade biologické, ďalej technické a ekonomické. Zachovať sa tu musí celostný (integrovateľný) prístup. Nemožno majorizovať jednostranné, parciálne, často protichodné prístupy niektorých nárokových skupín na lesy a podľa toho usmerňovať ich rozvoj lesov a lesného hospodárstva. Veľmi dôležitá je pri naplňaní strategicko-

kého cieľa rešpektovať najzávažnejšie špecifikum lesníctva, t. j. dlhodobosť. Ide o skutočnosť, že ekonomický efekt z investícií vynaložených na zachovanie, ochranu a zverenie lesov sa spravidla neprejaví ihneď ale iba v budúcnosti. Ďalej, že dosiahnutie strategického cieľa je reálne len vtedy ak opatrenia na seba logicky nadväzujú a ich koncepcia je relatívne stabilná.

Existenciu lesov a ich funkčnosť najviac ohrozujú dve protichodné ideológie. Je to krajný environmentalizmus a krajný liberalizmus.

Obidve krajnosti prinášajú nebezpečné riziká pre ľudskú spoločnosť tak z hľadiska drevoprodukčného ako aj plnenia mimoprodukčných funkcií lesa v kultúrnej krajine. Sú v rozpore s európskym lesníctvom, ktoré sa vyvíja ako trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov v kultúrnej obývanej krajine. Tak napríklad škody v dôsledku obmedzení zo strany ochrany prírody v ostatných rokoch predstavovali na Slovensku priemerne ročne zaokrúhlené 187 mil. Eur.

Možnosť realizácie vízie, respektíve dosiahnutie strategického cieľa lesníctva

Isteže, treba využiť všetky možnosti, ktoré vyplývajú z členstva v Európskej únii. Samozrejme, aby to bolo možné, treba získať v prvom rade podporu domácich vládnučích štruktúr. Budúcnosť však nie je v zbieraní milodarov na úlohy, ktoré lesné hospodárstvo zabezpečuje v prospech spoločnosti či zlepšenia kvality života občanov. Podľa všetkého nezostáva lesnému hospodárstvu nič iné len dôsledne implementovať verejnoprospešné funkcie, ktoré zabezpečuje do

trhového mechanizmu. Dost' bolo pokusov, aj uznesení ako z verejných zdrojov podporiť, či financovať oprávnené potreby lesného hospodárstva (napr. financovanie nápravných opatrení v lesoch poškodených imisiami). Skutočnosť však bola vždy iná. Preto sa lesné hospodárstvo nemôže spoliehať na dotačné systémy, ale v prvom rade na seba, a musí robiť to čo iní. Treba sa držať zásady, že v súčasnom globalizovanom svete nič nie je zadarmo, za všetko sa platí. Preto treba začleniť verejnoprospešné služby (riadené mimoprodukčné funkcie lesa) do trhového mechanizmu, teda „predávať“ ich ako iný tovar či platiť ako lesnícke služby.

Treba fixovať celospoločenský konsenzus, štátnu lesnícku politiku, ktorá musí v prvom rade sledovať celospoločenský záujem. V každom prípade musí mať dlhodobý charakter. Nemôže sa meniť podľa toho, ktoré stranice štruktúry sa dostanú k moci. Preto by ju mala schváliť nielen vláda SR, ale aj parlament. Lesníci by mali vypracovať jej návrh. Garantovať jeho odbornosť či multifunkčný charakter v zmysle strategického cieľa lesníctva.

V tomto smere treba naďalej veľkú pozornosť venovať vysvetľovaniu úloh a poslania lesného hospodárstva a nakoniec povedať aj to, kto nesie zodpovednosť za to, ako sa s lesmi nakladá.

Je načase, aby štátne orgány v spravovaní lesov rešpektovali nielen demokraciu, ale aj zodpovednosť. Každý môže hovoriť do vecí verejných, ale rozhodovať môže len ten, čo má na to kompetencie a nesie aj za rozhodnutie zodpovednosť. Veď, ako sme uviedli, škody, ktoré v dôsledku nekompetentného prístupu k nakladaniu s lesmi vznikli (najmä po vetrovej kalamite v roku 2004) nemajú obdobu v celej histórii lesného hospodárstva na Slovensku.